

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Tractatus Juridicus Ad Librum III. Decretalium Gregorii IX.
Clericorum in communi, nec non Prælatorum, ac
Capitulorum in specie obligationes, & jura complectens**

Scharz, Oddo

Salisburgi, 1738

Titulus I. De Vita, & Honestate Clericorum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-63800](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-63800)

mus, in I. acturi de Obligationibus, & Juribus Clericorum in communi, nec non de Juribus, ac Obligationibus Prælatorum & Capitulorum in specie. In II. de Contractibus in specie, prout illi in serie Titulorum enumerantur: item de Testamentis, & aliis ultimæ voluntatis speciebus, nec non de Successionibus ab intestato. III. Denique Tractatus in exponendis aliis juribus spiritualibus tum Clericorum propriis, tum Laicis communibus absolvetur. DEUS nostris conatibus præpotenti virtute sua assistat, cujus unius gloriæ, & honori singulos apices consecramus.

TITULUS I.

De Vita, & Honestate Clericorum.

Quamvis Reipublicæ Christianæ commoda promoveat inculpatæ in Clero vitæ tenor, morumque probitas, Concilium Tridentinum *Sess. 22. de Reform. cap. 1.* satis dilucidè explicat his verbis: *Nil est, quod alios magis ad pietatem, & DEI cultum assidue instruat, quam eorum vita, & exemplum, qui in sortem Domini vocati, se Divino ministerio dedicarunt. Cum enim à rebus sæculi in altiore sublati locum conspiciantur, in eos, tanquam in speculum reliqui oculos conjiciunt, ex illisque sumunt, quod imitentur: idè in limine hujus Libri Canones, sive Regulæ, ad quas mores suos componant Clerici, traduntur, quas antequam sigillatim exponamus, generalia quædam circa statum Clericalem præmittimus.*

§. I.

De Origine, & Varietate Clericorum.

SUMMARI A.

1. *Etymologia hujus nominis Clericus eruitur.*
2. *Nil interesse inter Clericum, & Laicum, docent Lutherus, & Calvinus, & novissime Bæbmerus.*
3. *Ex ejus argumentis plurimis unum proponitur, & ostenditur, argumentum negativum infirmi roboris esse.*
4. *Quare hoc argumento crebrius utantur heterodoxi?*
5. *Bæbme-*

E

ri

ri argumentum negativum confutatur. 6. Alia ejus subsidia, quæ conquirat, annihilantur. 7. Inter Orthodoxos est dogma certum, dari discrimen inter Clericos, & Laicos. 8. Clericus late, & strictè sumptus quis dicatur. 9. Clerici alii sunt Majores, alii Minores. 10. Alii simplices, alii qualificati. 11. Alii Regulares, alii Seculares. 12. An Novitii, Moniales, Eremitæ &c. nomine Clericorum veniant, hæc quæstio, hic § n. 13. resolvitur. 14. Dantur quoque Canonici, iique vel Regulares vel Seculares, quorum origo inquiritur.

1 **C**Lerus, & Clericus græcam derivationem habet Κληρῶς enim græca vox latine idem sonat, quod fors, ideoque Clerici quasi fors & hereditas Domini dicti, ut qui Divino Cultui consecrati, procurandæ Religionis, ac rerum sacrarum, DEO ipso jubente, Providentiam, ac sollicitudinem susceperunt. cap. 5. § 7. C. 12. Q. 1. cap. 16. de Præbend. Unde S. Hieronymus Epist. ad Nepotian. ait: Clericus interpretetur primò vocabulum suum, & nominis definitione prolata, nitatur esse, quod dicitur; si enim Κληρῶς græcè, fors latine appellatur; propterea vocantur Clerici, vel quia de sorte sunt Domini, vel quia ipse Dominus fors, id est, pars Clericorum est. Per Clericos igitur intelligimus certum genus hominum in altiori gradu constitutorum, feseque tota vitæ ratione à Laicis distinguendum. Duo enim sunt genera Christianorum (ait S. Hieronymus cap. 7. C. 12. Q. 1.) Unum genus, quod mancipatum Divino Officio, & deditum contemplationi, & orationi ab omni strepitu temporalium cessare convenit, ut sunt Clerici, & DEO devoti &c. alterum genus Christianorum sunt Laici &c.

2 Quid verò intersit inter has voces, Clericum, & Laicum? Quæstionem non esse de nomine, Calvini, & Lutheri, & eorum sequacium contradictiones ostendunt: hi enim hanc distinctionem non ferunt. Hæc appellatio (ait

Calvinus lib. 4. Instit. cap. 4. §. 9.) aut errore, aut certe ex prava affectione nata est, cum tota Ecclesia Clerus, id est, hereditas Domini à Petro dicatur. Et Lutherus, Apostolus ille supernumerarius lib. de abrogand. Miss. Hoc dixisse contenti sumus, Christianum populum esse simplicem, in quo prorsus nulla secta, nulla differentia personarum, nullus Clericus, nullus Laicus, nullus Unctus, nullus Rarus, nullus Monachus esse debeat. Nos duobus his novæ legis sanctissimis conditoribus litem inferre nolumus, veriti, ne quietem, quam in Regno mortuorum (O utinam in Regione vivorum!) quàm placidissimam procul dubio captabunt, temerè interpellemus. Bœhmero, qui etiamnum vivit, antequam ad limbum Patrum suorum descendat, quædam adhuc in aurem dicenda sunt. Defendit is mordicus in Dissertationibus ad Plinium II. & Tertullianum Dissertat. 7. per tot. differentiam illam inter Clericos, & Laicos, prout illam Ecclesia Orthodoxa accipit, nullo S. Scripturæ, aut Patrum testimonio satis esse firmatam, nec ejus in Ecclesia primis duobus sæculis aliquod vestigium extare, sed eo demum tempore invaluisse, quo Ecclesia (sunt verba Bœhmeri) in varias corruptelas ruere cœpit, tunc enim omnia prædicata, quæ in genere fidelibus in Scriptura S. tribuuntur, ad se traxerunt Clerici, sibi que propria fecerunt, quasi illi

can-

tantum essent *genus electum DEI, spirituales, sancti*, imo ipsa *Ecclesia*. Nos quidem hæc impropria jam castigavimus in nostris Commentationibus ad *Lib. I. Decretalium Tit. 9. §. 3. num. 11. & seqq.* Unum tamen adhuc ei opponendum erit. Scribit in *d. Dissert. §. 4.* per duo prima *Ecclesiæ sæcula* hæc vocabula *Clericus, & Laicus* non fuisse audita, nec hujus denominationis ullibi aliquod vestigium extare: ergo, infert, falsum est, differentiam *Clericorum & Laicorum* jam tempore Apostolorum, inolevisse, aut ab ipso Christo hanc differentiam fuisse inductam, id quod nos Orthodoxi tamen volumus. Hoc argumentum *negativum* est, & vel ideo sublestæ fidei. Scio quidem, *Launojo* eruditissimo scriptori, argumentum *negativum* in quæstionibus ex *facto, usu, aut traditione* pendentibus admodum probari, id quod peculiari quadam dissertatione ostendit: at & hoc scio, prælaudatum *Launojo* à *Thiersio* in *Tractatu*, quem super autoritate argumenti *negativi* edidit, quo ad nonnulla refelli. Quot enim non exceptionibus argumentum hoc *negativum* autoritatis subjectum est, ut non sine iudicio nonnemo scripserit: *Silentium hoc Authorum, ceu equivocatio potius juvenilis, quam ratio convincens frequenter habendum est.* Quare noster eruditissimus *P. Joannes Mabillon de Stud. Monast. cap. 13.* perquam sapienter notavit, *permagnum rem esse momenti, ut non nisi cautissima circumspectione argumento purè NEGATIVO utamur - - - quando nihil adeo pronum est, quam ex immoderata suimet fiducia sibi imponere, dum obvius quisque sibi blanditur, omnia se legisse, omnia ob-*

servasse. Argumentum itaque *negativum* in manu Criticorum est veluti gladius anceps in manu furiosi. Quæ quidem in re funesta exempla non defunt. Ita *Dupinus* ex hoc Authorum silentio *S. Hieronymo* præfractè in faciem resistit, & quam gravi ex causa! testatur *Hieronymus Præfat. in Lib. Judith.* eundem Librum à Synodo *Nicana* in numerum *Canonicorum* fuisse relatum. Reclamat *Dupinus*, quoniam nec *Symbolum Nicænum*, nec acta Concilii, sed nec ulli Scriptores cœvi ullam de eo fecere mentionem. Quasi vero *Hieronymus* tanti meriti, ac Sanctimonie scriptor, qui factum hoc graviter asseverat, tempori suo adeo propinquum, vel se solo non omnimodam fidem mereatur.

Hoc argumentandi genere crebrius utuntur heterodoxi, quo velut quodam valido ariete *traditiones*, quibus *Ecclesia* præter verbum *scriptum* potissimum nititur, sterni posse existimant, non attendentes, quod *S. Augustinus lib. de Fide Christi.* scripsit: *Cartholica Ecclesia per orbem terrarum diffusa tribus modis probatur existere. Quidquid enim in ea tenetur, aut auctoritas est scripturarum, aut traditio universalis, aut certe propria, & particularis institutio. cap. 8. dist. 11.*

Quocirca jam patet infirmitas argumenti *negativi*, quo *Bœhmerus* in dicta Dissertatione ad annihilandam *Clericorum, & Laicorum* differentiam utitur. Sit, quod nullus scriptorum primi, & secundi sæculi hujus denominationis mentionem faciat, non continuo inferendum est: ergo illa ætate discrimen *Clericos* inter & *Laicos* nullum erat. Hæc vocabula

in ore omnium Conciliorum, omnium Patrum, totius Ecclesiæ, orbis terrarum universi, omnibus ætatibus, & sæculis fuit. *Et quidem si de Concilio- rum, & SS. Patrum Voluminibus agitur* (ait Bellarminus *lib. 1. de Cleric. cap. 1.*) *non tam querendum est, ubi CLERICO- RUM & LAICORUM nomen, & distinctio habeatur, quàm ubi non habeatur. Ita passim in singulis prope paginis tum Patrum, tum Conciliorum veterum, appellatio illa occurrit, quàm ex errore, aut pravo affectu, vel impia traditione natam esse Lutherus, & Calvinus affirmant.* Quomodo jam Bœhmerus prudenti persuadeat, in primitiva Ecclesia nullam fuisse Clericos inter & Laicos distinctionem, ex eo solo capite, quod Scriptores priorum duorum sæculorum horum vocabulorum nullam mentionem ingerant, cum tamen negare non possit, in Conciliis omnibus, & Patrum scriptis, qui posterioribus sæculis inclaruerunt, hujus discriminis frequentissimè memoriam fieri: scribit *cit. §. 4.* *Denominationem hanc eo demum tempore in Ecclesia auditam, & admissam fuisse, quo facies Ecclesiarum primæva ingentem jam passa erat mutationem, id est, quo hi, qui in CLERO esse dicuntur, SACERDOTIUM quoddam REGALE secundum imaginem veteris Testamenti affectarunt.* Hæc inquam Bœhmerus asserit, sed ubi probatio? doceat hoc ex aliquo Concilio, vel Patre, ostendat, quando cœperit hoc vocabulum Clericus, tanquam aliquod prædicatum Laicis non communicabile in Ecclesia usurpari. Testimonium Rigaltii in *Not. ad Epist. 8. Cypriani*, quod ibidem adducit, Bœhmerum movere non debuisset, ut contra unanimum sensum Patrum, & Con-

ciliorum defenderet, Cleri vocem perperam trahi ad personas Ecclesiasticas, hominesque sacris Ordinibus initiatos designandos. Optimè hunc Scriptorem refutavit Joannes Oxoniensis Episcopus, quem ibidem laudat Bœhmerus, dum in *Comment. ad Epist. cit. Cypriani ex Lib. Num. cap. 18. v. 20.* Ostendit, quod, quanquam à Petro universa fidelium multitudo ad exemplum trium Israëlitarum Clerus vocaretur, tamen hoc vocabulum ipsis Episcopis, Presbyteris, Diaconis &c. peculiari Titulo, & jure competat. *Alia, ait, certè res est, ut terræ portiones tribubus assignate illorum CLERI dicantur: & quod Levitæ ipsi, quos Dominus pro sua sorte agnoscit, ejus Clerus dicantur.* In eundem sensum scribit Bellarminus *cit. lib. Porro Levitis non respondent in Ecclesia novi Testamenti omnes Christiani, sed soli Sacerdotes, eorumque Ministri. Petrus igitur nomine CLERI non omnes Christianos, sed solos Ministros Ecclesiasticos intellexit.* Bœhmerus, ut hunc lapidem revolvat, omnia monumenta ex S. Scriptura, SS. PP. & Scriptoribus Ecclesiasticis conquirat, sed tanta confusione sùsque deque permiscet omnia, ut fatear, me dictam Dissertationem sæpius legisse, nec quid dicere vellet, assequi potuisse. In *§. 12.* scribit? *Palam est, distinctionem inter Sacerdotes & populum in Ecclesia primitiva non obtinuisse, neque enim Presbyteri erant Sacerdotes.* Ecce hic negat in primitiva Ecclesia extitisse Sacerdotes, à populo distinctos, admittit tamen fuisse Presbyteros. In *§. 19.* docet, fideles, qui Ecclesiam primam Hierosolymis constituebant, à Judæorum Cœtibus, & Synagogis se non separasse, quin potius ritu, & more Judaico adhuc vixisse Tem-
plo,

plo, & Synagogis interfuisse. *In hoc rerum statu*, inquit: *Nec Episcopis, nec Presbyteris opus erat, cum regimini iudaeico adhuc, etiam quoad sacra subessent, & in Synagogis & Templis instituta iudaica observarent.* En hic rursus negat, Presbyteros, contra quod in §. 12. asseruit, in primitiva Ecclesia extitisse. In Eod. §. 19. docet, Apostolos non aliud, quàm Doctorum munus sustinuisse, & hoc intuitu accepisse à Salvatore singularem solvendi & ligandi, quod Doctoribus proprium: jam autem, pergit, DOCTORES apud Iudeos, quæ tales, nec SACERDOTES, nec ex eorum numero erant, quorum DEUS se CLERUM fore promiserat. Viden' rursus contradictionem? Apostolos, quod acceperint potestatem solvendi & ligandi, adeoque potestatem in Corpus Christi mysticum, agnoscit, fuisse Doctores, ad annuntiandum Evangelium à Christo missos: quod acceperint potestatem in Corpus Christi verum, Sacerdotes, ex eo fuisse, non agnoscit, cum tamen & illam, & hanc potestatem ipsis à Christo fuisse collatam Evangelistæ memorent. In §. 20. docet contra communem Ecclesiæ, & Patrum sensum, illos septem viros, qui enumerantur. Act. 6. v. 5. non fuisse Diaconos, sed Presbyteros, rursus argumento negativo persuasus, quod ante horum septemvirorum constitutionem, nullos in Ecclesia Hierosolymitana fuisse Presbyteros constet: post hæc verò tempora passim Presbyterorum in Ecclesia Hierosolymitana mentionem injici, ideoque satis probabile esse, in hos ipsos septem viros munus Presbyterorum collatum fuisse. Mitto alia, quæ in prolixa hac Dissertatione obscuritatem, confusionem, & contradictionem, &

per consequens malignum scribendi Consilium hujus scriptoris patenter revelant: Illud de hoc scripto ausim scribere, quod S. Hieronymus Apolog. 1. in Rufinum scripsit: *Ego scripta tua relegens, quanquam interdum non intelligam, quid loquaris, & Heraclitum me legere putem, tamen non doleo, nec me pœnitent tarditatis, id enim in legendo patior, quod tu pateris in scribendo.*

Nobis subinde Orthodoxis indubitatum dogma est, Clericos inter & Laicos summum esse discrimen, idque jam in primitiva Ecclesia agnitum, in Apostolis exhibitum, à Christo Domino introductum fuisse. Unde merito Concil. Trid. Sess. 23. can. 6. illis anathema dicit, qui hanc differentiam negant: *Si quis dixerit, in Ecclesia Catholica non esse Hierarchiam Divina ordinatione institutam, quæ constat ex Episcopis, Presbyteris, & Ministris: anathema sit.* Id quod etiam patenter demonstrari potest ex Epist. ad Philipp. cap. 1. v. 1. ibi: *Paulus & Timotheus Servi JESU Christi omnibus Sanctis in Christo JESU, qui sunt Philippis cum Episcopis & Diaconis.* Ubi Cornelius à Lapide sic se ipsum interrogat, ac respondet: *Dices: in una civitate Philippensi tantum unus erat Episcopus, quomodo ergo scribit Paulus Episcopi in plurali? Respondeo, per Episcopos hic Apostolus intelligit Presbyteros.* Ita Chrysostomus Theophilactus, Oecumenius, & alii: unde Syrus ita vertit: *CUM PRESBYTERIS, ET EORUM MINISTRIS*, vult enim Apostolus bisce duobus nominibus salutare totum Clerum Philippensem, & sic Presbyteros nominat Episcopos, Diaconos verò, & Sub-Diaconos, & reliquos inferiores, digniori Diaconorum nomine complectitur.

E ;

Epi-

Episcopum autem non salutat, quia hic erat Epaphroditus barum lator litterarum. Hac laudatus interpres.

8 *Clericus* igitur, si hoc vocabulum latius sumatur, est quæcunque persona Ecclesiastica ad DEI servitium auctoritate Ecclesiæ specialiter deputata, quo nomine subinde veniunt etiam *Religiosi*, nullis adhuc ordinibus initiati. Bordonus *de Privileg. Cleric. cap. 1. n. 18. & seq.* Pressius autem accepta hæc vox *Clericus* illos duntaxat comprehendit, qui per Sacram Ordinationem in sortem Domini adlecti, ministerium speciale obeunt in Ecclesia DEI. Constat id *ex cap. 1. dist. 21. cap. 14. dist. 32. cap. 38. C. 11. Q. 1.* ubi initiatus quolibet ordine vocatur *Clericus*. Quin, quod sola *Tonsura* (si nomen *Clerici* latius accipiatur) aliquem constituat *Clericum*, patet *ex cap. 11. de atat. qualit. Ordin. cap. 6. de Transact.* Barbol. appellat. 51. n. 1.

9 *Clerici* alii sunt *Majores*, alii *Minores*. Quam denominationem sortiuntur ab Ordinibus, quorum alii *Majores*, alii *Minores* dicuntur, *cap. 1. dist. 21. cap. 14. & seq. dist. 23.* Et hanc graduum spiritualis potestatis diversitatem jam ab initio Ecclesiæ extitisse Concil. Trid. *Sess. 23. cap. 2.* his verbis testatur: *Nam non solum de Sacerdotibus sed & de Diaconis Sacre Litteræ apertam mentionem faciunt, & quæ maximè in illorum Ordinatione attendenda sunt, gravissimis verbis docent; & ab ipso Ecclesiæ initio sequentium Ordinum nomina, atque uniuscujusque eorum propria ministeria, Sub-Diaconi scilicet, Acolythi, Exorcista, Lectoris, & Ostiarii in usu fuisse cognoscuntur.*

Clericorum alii dicuntur *simplices*,¹⁰ alii *qualificati*, sive in *personatu*, aut *dignitate* constituti. Illi quidem ideo, quod nulla peculiari honoris prærogativa insignes sint; isti, quod habeant quandam præ reliquis vel officii, vel jurisdictionis præ eminentiam. De his porro id notandum est, quod in materia odiosa, & pœnali non veniant nomine *Clerici. arg. cap. 16. de haret. & cap. 4. de Sent. Excommun. in 6.* Barbol. *1. E. V. Lib. 1. cap. 39. n. 10.* Ratio petitur, tum ex regula generali *in cap. 15. de R. 7. in 6.* quod odia conveniat restringi, favores verò ampliari, tum, quod dignitas, tanquam qualitas superaddita, ejusmodi personas honoratiores *Clericis simplicibus* parificari non sinat.

Clerici rursus alii sunt *Regulares*,¹¹ alii *Seculares*. Illi vocantur, qui certam, & ab Ecclesia approbatam regulam professi, sese Divino cultui speciali triumvotorum nuncupatione mancipant; isti nullo alio Canoni adstricti, quam quem honestas, & Ecclesiasticæ vitæ ratio præscribit, aut Divinis laudibus in Ecclesia cantandis occupantur, aut animarum salutis procurandæ invigilant, qui etiam in *cap. 31. de Rescript.* ut plenior habet lectura apud Gonzalez, *Clerici Laici* vocantur, ad distinctionem nimirum à *Clericis Religiosis.* Gonzalez *ad cit. cap. n. 2.* De Regularibus idem juris est, quod paulò antè de *Clericis* in dignitate constitutis dictum est, quod scilicet in pœnalibus, & odiosis nomine *Clericorum* non veniant. Magnif. P. König *h. t. n. 9.* P. Krimmer *eod. n. 5.* Unde, si v. g. interdicto supponantur *Clerici*, non censu-

sentur sub hac censura Religiosi esse comprehensi, nisi id verba, aut causa interdicti aliud innuerent. P. Engl *b. t. n. 2.*

12 Hic se quæstio insinuat: an Novitii, item Moniales, nec non Tertiarii, & Eremitæ nomine Clericorum veniant? Respondeo, si nomen Clerici in latiori significato accipiatur, prout nempe denotat personam quamcumque Ecclesiasticam, quæ autoritate Ecclesiastica Divinis obsequiis deputatur, omnes recensitas personas Clericis accenseri, cum æque, ac Religiosi professi per legitimam receptionem habitus fiant de statu Ecclesiastico, & deputentur Divinis obsequiis per potestatem Ecclesiasticam. Ita cum Riccio *part. 3. resol. 20. & part. 4. Resol. 239. & seq.* Bordonus *cit. cap. 1. n. 25. 27. 29. & 31.* qui *cap. 4. n. 83. & seq.* quo ad Tertiarios conclusionem ita limitat, ut, si id genus Tertiarii non vivant in aliqua communitate Religiosa, sed in propriis quisque ædibus degat, & proprium habeat, nullis amplius gaudeant privilegiis Clericalibus per Bullam Leonis X. quæ incipit: *Dum intra &c.* licet olim ex clementia Sixti IV. fuerint pro personis Ecclesiasticis habiti ipsisque privilegia Clericalia tam *fori*, quam Canonis fuerint indulta per Bullam dicti Pontificis, quæ incipit: *Sacro-sancta &c.*

13 Quo ad Eremitas notat idem Bordonus *cap. 1. n. 32.* & cum illo Magnif. P. Schmier *Lib. 3. Tract. 1. part. 1. cap. 1. n. 110.* quod ad hoc, ut Clericorum nomine, & favore gaudeant, requiri. I. Ut deferant habitum Religiosum. II. Sint sub obedientia Superioris Ecclesiastici, à quo habitum receperunt,

vel alterius. III. Ut in eremo à secularium consortio segregati, contemplationi & orationi intendant.

Denique datur quoque genus Clericorum, qui vocantur *Canonici*, & hi vel sunt Canonici *regulares*, vel *seculares*. Origo Canoniorum antiquissima est. Olim enim illi Clerici, qui in Ecclesia tam Cathedrali, quam Collegiata, vel etiam in aliqua Parochia rurali debebant, & illius Ecclesiæ matriculæ, siva Canonii erant inserti, ac infimul ejusdem stipendiis vivebant, dicebantur *Canonici*; illi verò Presbyteri, qui ruri in villis, & castris magnatum rem Divinam faciebant, *non Canonici* dicebantur, ut constat ex Concilio Arverno Anno 535. celebrato, & testantur Thomassin. *Vet. & Nov. Eccles. discipl. Part. 1. lib. 3. cap. 8. n. 3. & seq.* & Bœhmerus *ad b. t. §. 8.* Tempore verò Pipini, & Caroli Magni dici ceperunt *Canonici* non amplius ab illo Canone, sive matricula, cui inserti erant, sed à Canone, seu regula, quam Crodogangus Metensis Episcopus ex SS. Canonibus collegit, suisque Clericis in congregationes & communem vitam coactis servandam præscripsit, qua quidem regula ad solennia vota, prout hodie Religiosi faciunt, emittenda non adstringebantur, ut iidem prælaudati Thomassinus *cit. Lib. cap. 20. & part. 3. lib. 3. cap. 6. num. 3. & seq.* Et Bœhmerus *b. t. §. 12.* testatum faciunt. Cum verò spiritus fervor pedetentim remittere, ac communis vita displicere pluribus inciperet, hinc corruptio, & quæ ex ea nascitur, morum depravatio ejusmodi collegia, & Canoniorum sodalitia maximoperè deonestavit, cui subinde malo haud oport-

portuniori remedio succurri posse videbatur, quàm, si, Canonicis ejectionis, Monachi substituerentur, aut Canonici, restaurata disciplina, priori regulæ jugo subjicerentur. De priori remedio videndus Mabillonius noster in *Act. Benedic. ad Saecul. V. pag. 706.* Et Aubertus Miræus *Lib. 3. Donat. Belg. cap. 25.* & alii, quos laudat Bœhmerus *ad h. t. §. 27.* Quoniam verò ejusmodi ejectionis Canoniorum nimis probrosa videbatur, ideo de altero remedio cogitatum, scilicet, ut Canonici rursus pristinae regulari observantiae restituerentur, addito insuper voto paupertatis, quo antea non tenebantur. Id quod etiam à *Petro Damiani* in Italia factis successibus ceptum est, & ante ipsum in Gallia ab *Ivone Carnotensi* Anno 1078. qui deinceps dicti sunt *Canonici regulares.* An verò hi Canonici secundum Regulam S. Augustini fuerint, disquirat *Thomassia. Lib. 3. part. 1. cap. 11. §. 8. & seq.* Sed vix ultra saeculum præclara hæc vitæ Apostolica innovatio in Ecclesiis Cathedralibus per Galliam duravit, ex ejusdem scriptoris testimonio *cit. cap. §. 10.* Hæc pro notitia historica de origine, & varietate Canoniorum retulisse sufficiat. Hodie duæ species dantur Canoniorum, ut ait *Barbos. de Canonic. cap. 1. n. 5.* Quidam enim in claustris regulari vitæ addicti degunt, & vocantur *Canonici regulares,* quod nomen non sibi ipsi propria authoritate sumpserunt, sed à Conciliis Oecumenicis & SS. Pontificibus eodem honorati sunt, ut constat *ex cap. nullus, & cap. mandamus C. 19. Q. 3. & t. t. de Stat. Mona. b. & Canon. regul.* Alii sunt Canonici, qui in communi non vivunt,

sed suas distinctas præbendas habent, quales hodie in plerisque Cathedralibus & Collegiatis videmus. De *Canonico regulari* scribit *Barbosa cit. cap. n. 7.* quod is proprie sit *Canonicus,* addita ratione, quod duplici quasi obligatione vitæ Canonicali adstrictus sit, vivendi nimirum ex communi Ecclesiæ patrimonio, & non habendo patrimonium separatum. Ego verò puto nomen *Canonici* magis convenire *Regularibus* quàm *Secularibus,* ex hoc capite, quod illi *Canonicè,* hoc est, secundum *Canonem,* sive *regulam* vivant, non item isti: adducor ad hoc asserendum verbis Concilii *Coloniensis* Anno 1536. celebrati, ubi *part. 3. §. 4.* sic inquit: *Ut de Canonicis pauca dicamus, respondeat eorum vita titulo, respondeat nomini, sint reipsa, ut sunt nomine, CANONICI, id est, REGULARES.* Neque enim clam est, primam eorum originem monasticæ discipline fuisse &c. Respexerit procul dubio Concilium ad tempora S. *Augustini,* qui primus perhibetur, *Clericos* vitæ regularis legibus adstrinxisse, vel ad *Chrodogangum,* Episcopum Metensem, qui temporibus Pipini regulam es SS. Canonibus, potissimum verò ex legibus S. *Benedicti* concinnatam, suæ Ecclesiæ Cathedralis Canonici primitus observandam præscripsit, ad quam normam deinceps reliquarum Ecclesiarum tum *Cathedralium,* tum *Collegiatarum* Canonici, cooperantibus maxime Sæculi Principibus, vitæ suæ rationes exigere instituerunt. De *Canonis secularibus,* qui hodie in plerisque Ecclesiis Cathedralibus, & Collegiatis præbendas obtinent, utilissima scribit *Van-Espen. J. E. V. part. 1. tit. 7. cap. 1. & 3. seq.* quem consule.

§. II.

Qua intentione, & mentis preparatione ad statum Clericalem accedere oporteat?

SUMMARI A.

15. *Ad SS. Ordines aspiranti prius exploranda est Divina voluntas. 16. Quae se-
tribus indiciis manifestat, conscientiae nempe puritate, intentionis rectitudine, & zelo
animarum. 17. 18. 19. Explicantur singillatim haec indicia. 20. 21. 22. 23.
Resolvuntur dubia, quae circa rectitudinem Conscientiae moveri solent.*

15 **A**D statum Clericalem accedere vo-
lenti ante omnia exploranda est
Divina voluntas, num scilicet à
DEO ad hunc statum vocatus, & ele-
ctus sit, nec ne? inconsulto enim animi
impetu se vitae Clericali addicere, non
tam levitatis, & imprudentiae nota,
quàm summæ temeritatis argumentum
est. Audiatur S. Bernardus *Tractat. de
vit. & morib. Cleric. cap. 5. Sponsa nec cu-
biculum, nec cellam ingredi, nisi rege in-
troducente præsumat, tu irreverenter irruis,
nec vocatus nec introductus. Consideremus
ergo & nos, an vocati venerimus, &
vocati à DEO, cujus nimirum haec voca-
tio est. Vis, demonstrem hoc SS. Scri-
pturae testimoniis? Joan 15. his verbis
Christus alloquitur suos discipulos:
Non vos me elegistis, sed ego elegi vos.
Non ergo discipuli muneri Apostolico
obeundo seipsums obtrudere, sed ut spe-
cialiter à Christo vocati, illud susceperunt.
Audiatur etiam Apostolus *ad Hebraeos 5.*
ubi eos quasi Sacrilegii reos pronuntiat,
qui, non explorata Divina voluntate,
sua unius electione Sacerdotium sibi sumunt:
*Nec quisquam (ait) sumit sibi honorem, sed qui vocatur à DEO,
tanquam Aaron.* Et merito: etenim vita
Clericalis res adeo sancta est, ut nemo
alius præter DEUM in eam jus ha-*

beat. Audi etiam querelas Domini,
quas apud Oseam *cap. 8.* super illos ef-
fundit, qui non vocati Ecclesiasticis mu-
neribus se ultrò ingerunt. *Ipsi regna-
verunt, & non ex me, Principes extite-
runt, & ego non vocavi eos.* Accedit
etiam ratio, quod, cum Clerici ad Divi-
na Mysteria tractanda, & ad animarum
lucra paranda specialibus virtutis, & lit-
teraturæ adjumentis opus habeant (ne
quid dicam de lege coelibatus, quo Cle-
rici tenentur) hæc autem sine speciali-
bus auxiliis DEI non obtineantur, ma-
nifestum est, quod ejusmodi Ecclesiasti-
ca ministeria ex solius DEI vocantis nu-
tu, & imperio suscipi debeant.

Fortè petis: unde sciam, me esse
vocatum ad statum Clericalem? Re-
spondeo, tribus se potissimum indiciis
prodere internam Spiritus S. ad sacros
Ordines vocationem. I. Conscientiæ
purity. II. Intentionis rectitudine.
III. Magno fervore, & zelo subeundi
labores pro salute animarum. Quod
primum attinet indicium, ea Conscien-
tiæ purity niteat, ad Clericatum ad-
spirans, ut noxæ gravioris reatum ne-
sciat, quoniam *in malevolam animam non
introibit Sapientia (id est, DEI Gratia)
nec habitabit in corpore subdito peccatis.*
Sap. 1. v. 5. Unde audiendus est Gre-
go-

gorius M. qui instituta paritate inter vitia animæ, & defectus corporis, qui olim à Sacerdotio arcebant Judæos, ita loquitur in *Lib. Pastor. cap. 10. Quisquis ergo quolibet horum vitio subigitur, panes Domino offerre prohibetur, ne profecto diluere aliena delicta non valeatis, quem adhuc propria devastant.* Sed de hoc argumento adhuc aliqua dicentur in §. seq.

18 Alterum vocationis Divinæ indicium diximus esse, *intentionis rectitudinem.* Et merito: *qui enim per Clericatus officium aliud quærit, quàm DEUM, nec à DEO electus est, nec DEUM elegit.* Ait Ivo Carnotensis *Serm. de excell. Sacram. Ordin.* Debet ergo vita Clericali initiandus ita animo esse comparatus, ut ad SS. Ordines, vel ad beneficia non temporalis commodi gratia, sed lucris spiritualis, & opimæ animarum messis colligendæ intuitu promoveri velit. Beneficia enim non dantur propter commoda ipsius beneficiati propria, sed propter officia in bonum Ecclesiæ impensa. *cap. fin. de Rescript. in 6. l. 52. §. 1. C. de Episc. & Cleric.* Hinc Patres Tridentini Concilii *Sess. 23. de Reform. cap. 4.* illos nequidem prima tonsura initiari volunt, *de quibus probabilis conjectura non est, eos, ut DEO fidelem cultum præstent, hoc vitæ genus e'egisse.* Hinc quoque in *cap. 7. §. inferiora de Elect. cap. 14. Eod. in 6. cap. 1. de Ætat. qua'it.* Statutum est, ut, qui dignitates, aut alia beneficia consecuti sunt. Sacros Ordines illis annexos sub amissionis pœna recipiant. Imo in *cap. 35. de Elect. in 6.* decrevit Bonifacius VIII. ut ad Ecclesias Parochiales promoti, si recipiendi Sacerdotium intentionem non habuerunt, fructus ex illis provenientes non fa-

ciant suos, sed eos restituere teneantur.

Tertium denique vocationis Divinæ indicium, ut diximus, prodit se in desiderio, quo quis flagrat, Ecclesiastica ministeria alacriter obeundi, in DEI laudem, in Ecclesiæ ædificationem, in suam, aliorumque salutem? Hoc zelo, qui accensus est, nullus dubitet, quin ad statum, & vitam Clericalem à DEO vocatus, & electus sit: Econtra, qui in Clericatu delicias & divitias quærit, aut ideò huic vitæ se dedit, ut vitam in otio, & quiete agat, tantum abest, ut hunc à DEO vocatum esse existimemus, ut potius in tali locum habeat illa Davidis sententia *Psal. 72. In labore hominum non sunt, & cum hominibus non flagellabuntur: ideo tenuit eos superbia, operi sunt iniquitate, & impietate sua.* Sed hæc innuisse tantum sufficiat. Plura de hoc argumento vide apud S. Bernardum *Tract. de Vit. & morib. Cleric. per tot.* Jam lubet aliqua dubia, quæ circa secundum Divinæ vocationis indicium, scilicet *rectitudinem* intentionis moveri solent, resolvere.

Dubitabis I. An liceat v. g. alicui nobili, ut obtineat Canonicatum in aliqua Ecclesia, *tonsuram*, aut *minores ordines* recipere, sine intentione tamen in Clericatu permanendi, & DEO in Ecclesia serviendi? Respondeo id non licere, nec talem intentionem culpa vacare. Colligo id ex Concil. Trident. *Sess. 23. de Reform. cap. 4.* ubi prima tonsura initiari prohibet eos, *de quibus probabilis conjectura non est, ut DEO fidelem cultum præstent, hoc vitæ genus e'egisse.* Videtur enim tali modo Ecclesiæ illudere, & sic extra culpam non esse. Barbof. *ad cit. loc. Concil. n. 7.* An verò hic

reatus culpæ gravis sit, num levis tantum? in utramque partem disputatur, ego in mitiorem partem inclino, quia grave præjudicium Ecclesiæ per ejusmodi inconstantiam non videtur inferri, nec Clericalis ordinis dignitas multum dehonestari, imò, si sermo sit de tali, quem fors parentum vota magis, quam propria inclinatio Canonici destinarent, cum ab omni culpa immunem fore crederem, quia non levitate animi ductus Ordines minores recipit, sed metu reverentia concussus, qui subinde intentionem non permanendi in Clericatu à pravitate purgare videtur.

21 Dubitabis II. An, qui beneficium Parochiale obtinuit, nec tamen absolute, & simpliciter intendit recipere intra Annum Sacerdotium, & in statu Clericali perseverare, sed sub conditione hac vel simili: nisi frater meus sine prole mascula decesserit, aut nisi opulentum ad conservandam familiam, aut ad extinguenda odia se offerat matrimonium. An inquam talis, si conditione postea existente, matrimonium contrahat, peccet, & fructus interea perceptos teneatur restituere? Respondeo quo ad utrumque negativè. Imprimis non peccat, quia hæc intentio conditionata non est irrationabilis, nec ab Ecclesia reprobata, utpote, qui ex similibus causis (ut ait P. Wiestner *h. t. num. 19.*) factas beneficiorum renunciationes sine difficultate admittit, quod iis non raro magna bona promoveantur. Non tenetur etiam ad fructuum restitutionem, quia hæc obligatio in *cap. 35. §. ceterum de Elect. in 6.* iis duntaxat imposita est, in pœnam commissæ fraudis, qui absolute non intendebant recipere Sacerdotium, & in statu Clericali per-

severare, ibi: *Teneris ad fructuum eorum restitutionem, cum eos receperis fraudulenter.*

Nec dicas: Beneficium Parochiale confertur sub hac conditione: Si intra annum se in Sacerdotem promoveri fecerit: ergo, qui hanc conditionem non adimplet, fructus tenetur restituere, cum illi non sint absolute quæsitæ, sed sub conditione recipiendi Ordinis sacri. Respondeo, distinguendo antecedens: Beneficium Parochiale confertur sub hac conditione, si intra annum receperit SS. Ordines, nec aliqua causa rationabili ab eorundem receptione excusetur, concedo, si ex causa rationabili, eaque Ecclesiæ probata non receperit, nego antecedens. Condicio illa collationi beneficii à jure in eum duntaxat finem est apposita, ne quid fraudis à collatario admittatur: nam si absolute, prout jacet, hæc conditio intelligenda foret, Pontifex in *cit. cap. 35.* restitutionem fructuum non restrinxisset ad eum tantummodo casum, quo collatarius *fructus recepit fraudulenter.*

Dubitabis III. An, qui accipiunt 22 Prælaturam aut Canonicatum, neque tamen intendunt suscipere SS. Ordines eidem annexos, peccent mortaliter, & ad fructuum restitutionem teneantur? Respondeo, tales omnino peccare graviter, esseque in Conscientia obstrictos ad fructus perceptos Ecclesiæ restituendos. Ratio primi membri assignatur à Navarro *de Orat. cap. 21. n. 51.* quod quisque curare debet, ut munus, quod suscipit, exercere valeat. Ratio secundi membri petitur ex supra allegato *cap. 35. §. Ceterum de Elect. in 6.* ubi de beneficiis Parochialia obtinentibus id statutum legitur. Et licet hæc Consti-

tutio pœnalis esse videatur; adeoque extra casus expressos non extendenda sit per *cap. 15. § 49. de R. J. in 6. cap. 18. dist. 1. de Pœnit.* quia tamen ratio in *cit. cap.* expressa etiam in præsentî hypotthesi obtinet, scilicet *fraudulenta receptio fructuum*, eadem quoque obtinebit dispositio. Est equidem inter DD. communiter receptum, quod lex pœnalis ad eum quoque calum extendatur, in quo eadem ratio legis reperitur. V. Panormit. in *cap. fin. de Rescript. n. 10. § seq. Thom. Sanchez. de Matrim. lib. 3. disp. 42. n. 4.* Imo, ut notat Garzias de *Benefic. part. 3. cap. 4. n. 40. cit. cap.* non est Constitutio nova, sed juris veteris Divini, & naturalis duntaxat declarativa, quo jure fraus omnis taliter prohibita est, ut exinde oriatur obligatio justitiæ ad restituendum, quod fraudulenter, adeoque sine titulo, & jure receptum est.

23 Dubitabis IV. An, qui beneficium eo animo acceptat, ut illud tamdiu retinere velit, quoad pinquius eidem obvenit, aut, si non habeat animum residendi, peccet, & teneatur dimittere beneficium? Hoc dubium proponit.

Panormitanus in *cap. 4. de Cleric. non resid. num. 7.* Et sic resolvit: Malignam omnino esse ejusmodi intentionem, ait, & consequenter talem beneficium peccare, utpote, qui non minus suæ Ecclesiæ, cum qua quodammodo contrahit matrimonium spirituale, perpetuo cohabitare tenetur, atque maritus suæ uxori in matrimonio carnali per *cap. fin. de Condit. apposit. & cap. 39. C. 7. Q. 1.* & contentus suo beneficio esse debet, sicut maritus sua uxore; nam quisquis, ait Apostolus, *debet esse contentus ea vocatione, qua vocatus est.* Beneficium tamen propterea dimittere non tenetur, sed potest hoc peccatum ambitionis per pœnitentiam rursus eluere, instar illius, qui per *simoniam mentalem* beneficium obtinuit; taliter enim delinquens potest *per solam pœnitentiam suo satisfacere Creatori*, ut loquitur Pontifex in *cap. ult. de Simon.* Et hanc resolutionem notari vult Panormitanus, quia, inquit, *in multis casibus praticari potest, maxime in juvenibus, qui assumunt beneficia, non quod habeant animum clericandi, sed ut ex eis vivant in juventute.*

§. III.

In quo vite, morumque honestas Clericis præscripta consistat?

S U M M A R I A.

24. Cur Clerici singulari morum honestate ornati esse debeant, ratio exponitur. 25. Ea est duplex interna, & externa. 26. Internam præprimis conciliat puritas Conscientiæ. 27. Propterea olim etiam publicè pœnitentes ad SS. Ordines non admittebantur. 28. Interna mentis puritas etiam meditatione, & lectione SS. Scripturarum pascitur. 29. Externa morum honestas in tribus consistit. 30. Fugentur Clerici à crapula, & ebrietate sibi cavere. 31. Vitare popinas, & tabernas publicas. 32. Ab histrionum spectaculis abesse. 33. Aleas, & alios lusus, qui

qui fortuna magis, quam arte reguntur, fugere. 34. Arma quoque portare, nisi defensionis gratia ipsis non convenit. 35. Honestas Clericorum etiam commendatur per decentem habitus gestationem. 36. In quibus casibus non gestare habitum Clerico fraudi non est? 37. Potest subinde Laicis prohiberi, ne adinstar Clericorum vestiantur. 38. Clericos non decet nutrire comam, & prolixam ferre barbam, & quare? 39. Quid de Capillitio fito? 40. Debent abstinere, ab omni eo, quod fastum, & seculi pompam redolet. 41. Officium Clericorum proprium est, statis horis Divinas Laudes dicere. 42. Quando horarum Canoniarum usus coeperit? 43. Bæbmerus vitam Canonicorum libere carpit. 44. De Emancipatione Canonicorum, unde ortum habeat? 45. De initiis Ordinum militarium remissivè.

24 **Q**uoniam Clerici specialiter in sortem Domini adlecti sunt, & tanquam duces & magistri laicorum constituti; ideo præprimis convenit, ut morum honestate, vitæque integritate resplendant, quatenus laicorum exemplo ad Christianæ pietatis, virtutisque studia incitati, meliora (monente Apostolo 1. Cor. 12.) semper charismata æmulentur: nam, ut ait S. Augustinus: *Vita Clericorum est eruditio aliorum, & assidua salutis prædicatio.* Quapropter etiam Concil. Trid. Sess. 14. de Reformat. in Procem. gravi oratione hortatur Episcopos, ut frequenter Clericos suos moneant, quatenus conversatione, sermone, & scientia commisso sibi populo præeant, memores ejus, quod scriptum est: *Sancti estote, quia ego sanctus sum.* Et juxta Apostoli vocem 2. Corinth. 6. *Nemini dent ullam offensionem, ut non vituperetur ministerium eorum, sed in omnibus exhibeant se, sicut ministros DEI &c.* Et sanè, sicut præposterus foret ordo, si servus esset major domino suo, & discipulus supra magistrum; ita ignominia res plena foret, si Clerici se à laicis morum honestate, vitæque probitate vinci paterentur. Audiatur S. Hieronymus in cap. 21. C. 8.

Q. 1. Qualis edificatio erit discipuli, si se intelligat magistro esse majorem? Unde non solum Episcopi, & Presbyteri, & Diaconi debent magnopere providere, ut cunctum populum, cui præsident, conversatione, sermone, & scientia præcedant, verum etiam & inferior gradus: Exorcista, Lectores, Aeditui, Acolyti, & omnes omnino, qui domui DEI serviunt, quia vehementer Ecclesiam DEI destruit, meliores esse laicos, quam Clericos.

Ut porro Clerici vocationi suæ ex æquo satisfaciant, duplici motum honestate præfulgere debent, interna, inquam, & externa. Illa veluti extremè odit peccata, ita studiosè declinat, & fugit, quidquid conscientiam vel leviter temerare, & inquinare potest. Otiosa nunquam est, sciens scriptum esse Eccl. 33. v. 29. *Multam malitiam docuit otiositas.* Sed cum venerabili BEDA Presbytero sanctioribus studiis occupata, semper legit, semper scribit, semper docet, semper orat, non ignara, quòd amator scientiæ salutaris vitia carnis facillè superet. Hæc externo homini ad regulas honestatis formando, & componendo tota intenta est, memor illius moniti Apostolis, & in ipsis universo Clero à Christo dati. Matth. 5. v. 14.

Sic luceat lux vestra coram hominibus ut videant opera vestra, & glorificent Patrem vestrum, qui in cœlis est. Et, quod monet Apostolus ad Tit. cap. 2. v. 7. & 8. In omnibus præbe te ipsum exemplum bonorum operum - - - verbum sanum, & irreprehensibile, ut is, qui ex adverso est, vereatur, nihil habens malum dicere de nobis.

26 Et quidem, ut de utraque morum honestate in particulari loquamur, ante omnia studendum est Clerico, habere conscientiam à peccatorum sordibus mundam, & nitidam. Fuga peccati, & occasionum, quibus in illud delabi contingit, Clerico suprema lex esse debet, nè alias, si in hoc studio socordem se præbeat, illud Prophetæ dictum in eo impleatur: *Sacerdotes ejus polluerunt sanctum, injustè egerunt contra legem. Sophon. 3. v. 4.* Et quæ non corruptio timenda in populo, vitiis corrupto Clerico? Audiatur Concilium *Aquisgranense* Anno 816. celebratum: *Nemo amplius nocet in Ecclesia (sunt verba Concilii) quàm qui perverse agens nomen, vel Ordinem sanctitatis habet: delinquentem namque hunc nemo redarguere præsumit, & in exemplum culpa vehementer extenditur, quando pro reverentia Ordinis peccator honoratur.*

27 Eapropter Majores nostri tam in Oriente, quàm Occidente peccata in Clero aded detestati sunt, ut illos quoque à SS. Ordinibus arcerent, qui sua delicta pœnitentia publica eluissent. Post pœnitentiam (ait Siricius Epist. 1. cap. 14.) ac reconciliationem nulli unquam Laico liceat honorem Clericatus adipisci, quia, quamvis sint omnium peccatorum contagione mundati, nulla tamen debent gerendorum Sacramentorum instrumenta

suscipere, qui dudum fuerint vasa vitiorum. Hoc ipsum decreverunt PP. in Concilio *Nicano I. Can. 9. & seq.* In Concilio *Illyberitano Can. 30. & Tolitano IV. Can. 19.* Et, quanquam hic rigor primitivæ Ecclesiæ jam Sæculo X. remisit, teste Ivone Carnotensi Epist. 225. & S. Anselmo Cantuariensi Lib. 1. Epist. 56. & hodieum admittantur, qui condigna, eaque secreta pœnitentia crimina sua purgaverint, illud tamen nec hodie remissum est, ut, qui pluribus antea spurcitiis animam suam inquinârunt, peracta levi pœnitentia, se mox Episcopaliū manuum impositioni subijcere, & recenter è vitiis emerſi thuribulo manum admove-re audeant. Non enim satis est (scribit S. Bernardus ad Brunonem, qui reus occultorum scelerum ad Archi-Episcopatum Colonienſem promotus fuerat) peccatorum venia, ut quis ad SS. Ordines, vel ad regimen animarum promoveatur, sed insuper ea morum probitas requiritur, quæ tum pœnitentiæ, tum aliis pietatis operibus aucta, probatæ fuerit. Recensebo ipsius S. Bernardi verba, quæ objectioni horum impurorum ad SS. Ordines, vel dignitates Ecclesiasticas temere adspirantium reponit: *Aliud est, celerem adipisci veniam peccatorum, aliud & de ipsis sceleribus ad infulas provehi dignitatum.* Responsum hoc duplici exemplo confirmat: *Video, inquit, Matthæum de telonio ad Apostolatus culmen assumptum: sed hoc me rursum conturbat, quod non prius audierit cum cæteris Co-Apostolis suis, ite in orbem universum, prædicare Evangelium omni Creaturæ, quàm egerit pœnitentiam, multo labore sequendo Dominum, quocunque iret, permanens cum eo in tentationibus suis.* Si
de

de seculo quoque factus repente Paulus, repente vas electionis, repente Doctor gentium, in exemplum adducitur: hoc exempli evacuat similitudinem, quod ideo ille misericordiam consecutus sit, quia ignorans, ipso teste, peccavit, manens in incredulitate, quanquam, si tale quippiam quandoque bene, & utiliter factum fuisse agnoscitur, de quo veraciter dici possit: hæc est mutatio dextera excelsi, non tam exemplum, quam miraculum asferre debeat. Quodsi igitur peccatorum turpitudine Patribus primitivæ Ecclesiæ tam abominabilis visa est, ut nequidem eos ad SS. Ordines admitterent, qui salutari poenitentiae lavacro admittas noxas jam eluissent; facile quisque perspiciet, quantæ abominationis sit, videre Sacerdotem, aut alium de Clero peccatis infordescere. Hæc satis, nec plura ad-jicimus.

28 Alterum, quo interna morum honestas paratur, est frequens in Divinis laudibus, mentis occupatio, SS. Scripturarum studium, & sedula SS. Patrum, aliorumque spiritualium librorum lectio, & devota ruminatio. His quippe armis vitia expugnantur, virtutes animo implantantur, & denique mortificato veteri, novus homo confurgit, ad imaginem DEI perfecte effigiatus. Unde Innocentius III. in cap. 15. b. t. omnibus Clericis præscribit, ut se in officiis Ecclesiasticis, & aliis bonis studiis exercent diligenter. Et PP. Concil. Trid. cit. Sess. 14. in Procem. Ut conversatione, sermone, & scientia commisso sibi DEI populo præeant. Neque enim nascimur spirituales (ut de Poëtis dici solet) sed id multa lectione, meditatione, ac (quod factu optimum est) multa, eaque ferventi rerum spi-

ritualium exercitatione demum consequimur. Hinc S. Leo I. ad Marcianum, & Faustum Presbyteros scribens, ait: Bonorum operum, & spiritualium studiorum DEI M auctorem esse, non dubium est, qui, quorum inclinat mentes, adjuvat actiones. Ejusmodi ergo studiis, piisque exercitationibus innutriatur animus Clerici necesse est, ut internus animi nitor etiam in actiones externas prodeat, hæcque Clericus lucerna ardens, & lucens, quæ non sibi solum, sed aliis quoque ardeat, & luceat. Lucernas quippe in manibus tenemus (sunt verba Gregorii homil. 13. in Evang.) cum per bona opera proximis nostris lucis exempla monstramus. Quo verò animus Clerici instar lucernæ forinfecus luceat, opus omnino est, ut is hominis quoque externi curam habeat assiduam, vitam, morésque suos omnes taliter componat, ut (sicut loquitur Concil. Trid. Sess. 12. de Reform. cap. 1.) habitu, gestu, incessu, sermone, aliisque omnibus rebus nil, nisi grave, moderatum, ac religione plenum præferat; levitia etiam delicta, quæ in ipso maxima essent, effugiat, ut ejus actiones cunctis afferant venerationem.

Consistit autem hæc externa mo-²⁹rum honestas potissimum in tribus I. in abstinentia ab illis actionibus, quæ status Clericalis honorem vel leviter contaminare possunt. II. In decenti vestitu, & habitu. III. In exercitio officiorum statui Clericali convenientium.

Quod primum attinet, Clerici obligantur I. non tantum castè, sed etiam cautè & extra omnem suspensionem incontinentiæ vivere. Cap. 13. b. t. de qua tamen materia pluribus in tit. seq. agemus.

Et

30 Et quia crapula, & ebrietas vel maxime libidinis incentivum provocat. *Prov. 10. & ad Ephef. 18.* & mentis inducit exilium *Osée 4.* Hinc II. ab utroque diligenter abstinere, Clericos & vinum sibi, seque vino temperare jubet Innocentius III. in *cap. 14. b. t.* Illum vero abusum penitus decernit abolendum, quo in quibusdam partibus ad haustus æquales potatores se obligare solent, & ille iudicio talium plus laudatur, qui plures inebriat, & calices fecundiores exhaurit *d. cap. 14.* apposita etiam pœna suspensionis ab officio, & beneficio, si quis à superiore communitus non respuerit. Interim hanc constitutionem pro Germanorum genio nimis rigidam ita attemperat Zypæus in *Analyfi Jur. Pontif. ad b. t. n. 8.* Ut scribat, posse ejusmodi haustus honoris, aut votivæ salutationis gratia (modo adhibeatur hæc cautela, ne quis inebrietur) licite institui. Quæ circa hoc punctum Bœhmerus nostris Canonicis in *§. 69. & seq.* impropere, erubescere referre. Parco interim temulento ejus calamo, dum crapulam exhalaverit. Quæ verò Italus ille Germanis ob innatam ad pocula sympathiam vel per jocum, vel per sarcasum objectavit, sine scrupulo recensco. Sic ergo ille:

Germani possunt magnos tolerare labores.

O utinam possent tam benè ferre sitim!

Huic tamen è vestigio, nec minori acumine Germanorum nonnemo respondit:

Ut nos dulce merum, sic vos Venerus improba vexat.

Lex posita est Veneri Julia, nulla mero.

III. Prohibetur etiam Clericis pinnarum & tabernarum frequentatio, nisi itineris causa illuc divertere oporteat *cap. 15. b. t.* non enim sine dedecore status sui, & scandalo populi ejusmodi loca frequentantur à Clericis. Hodie enim tabernæ, prò dolor! factæ sunt loca intemperantiæ, & fomenta incontinentiæ. Arg. l. 29. C. ad leg. Jul. de Adult. cum Gloss. ibid. l. 4. §. 2. ff. de his, qui notantur infam. l. 43. §. 5. ff. de Rit. nupt. quæ olim necessitatis causa institutæ fuerunt. l. 6. §. 3. ff. Nautæ caupones &c. Unde Boëtius Epo ad *dist. cap. 17. n. 11.* deplorandus, ait, Clericorum, etiam Presbyterorum mos invaluit, in tabernis publicis, tum cerevisiariis, tum viniariis comptandis, quæ magna præter alias populo rudi occasio fuit, vituperandi status, ac ordinis Ecclesiastici vilipendendæque disciplinæ Ecclesiasticæ. Plura circa hoc punctum vide apud Bernard. Van-Espen *J. E. V. Part. 1. tit. 2. §. 4. & seqq.*

IV. Interdicitur Clericis in *cap. 15. b. t.* ne mimis, jocularibus, histrionibus, & id genus aliis hominibus vilissimis, gesticulationibus, nugis, & jocis suis quæstum facientibus, intendant, quia solent frequentius ludicra, & obscœna exercere, quapropter in *cap. 37. dist. 5. de Consecr.* Jubentur Clerici, si similia spectacula in conviviis exhibentur, de mensa surgere, & abire. Quin etiam in *cap. 12. b. t.* prohi-

hibetur, ne in Ecclesiis ludi theatrales fiant, ipsique Clerici *insaniae suae ludibria exerceant*. Quod tamen intelligendum est de ludis inhonestis; honesti & pietatem concitantes etiam in loco sancto fieri posse, autumat P. Layman ad *cit. cap. num. 1.* Vide tamen Gonzalez ad *d. cap. n. 6.* ubi exponit, quomodo fideles olim Sanctorum solennia non solum Divinis Laudibus in Ecclesia celebrant, sed etiam ludis, & aliis lætitiæ argumentis. De ludis quibusdam inhonestis, olim à Clericis exercitis, videri etiam possunt statuta *Concilii Andegavenfis cap. 6.* quæ reperiuntur. *tom. 19. Concil. edit. Vinst.* Ex eodem capite jubentur Clerici evitare illa convivia, in quibus aut amatoria cantantur, aut obsceni motus corporum choreis, & saltationibus effertur. *cap. 19. dist. 34.* Item ipsis sub pœna privationis privilegii Clericalis gravissimè interdicitur, ne artem joculariam exerceant. *cap. 1. b. t. in 6.*

33 V. Prohibentur in *cit. cap. 15.* Clerici ad *aleas*, & *taxillos* (per quos omne genus lusus, quod magis fortuna, quam arte regitur, & jure quoque civili, saltem propter abusum, & alià vitia, quæ eundem comitari solent, prohibitum legitur in *l. 1. § 3. C. de Aleat.*) ludere, sub pœna suspensionis ab officio, & beneficio in *cap. 11. de Excess. Prælat.* Decreta; lusus tamen *Sebaccorum* sive *Latrunculorum*, ut vocant, & alios, qui arte, & ingenio diriguntur, sub hac prohibitione non contineri, resolvit *Panormit. ad d. cap. 15. n. 4.* modo ludatur non voluptatis, aut avaritiæ, sed recreationis causa; & ne longius tempus in ludendo inutiliter conteratur: Literatis tamen viris ne hos quidem lusus

convenire, arbitratur *Barbof. J. E. V. lib. 1. cap. 40. n. 69.* eò, quod mentem litterarum studiis jam fatigatam cessatione magis, & quiete recreare, quam novo meditationis labore gravare oporteat. Quam acriter S. Petrus Damiani quemdam Episcopum, latrunculis ludentem, corripuerit, lege apud *Schilterum Prax. Jur. Rom. Exercit. 21. §. 21.*

Denique cum honestate Clericali 34 non convenit, gestatio armorum, quia Clericorum arma sunt dolor, fletus, orationes, & lachrymæ *cap. 3. § 23. C. 23. Q. 8.* quia vero temporibus Ludovici Imperatoris, ut refert *Aymonius*, Episcopi, & Clerici passim armati incedebant, hinc in *cap. 2. b. t.* ipsis arma gestare sub anathematis interminatione interdictum est. Quod etiam Monachis interdictum legitur in *Clem. 1. §. quia verò de Stat. Monach.* hoc solo discrimine, quod Monachi, si contraverint huic Statuto, sint ipso facto excommunicati; Clerici verò per Sententiam excommunicari jubeantur in *cit. cap. 2. b. tit.* Interim hæc Lex non stringit in casu necessitatis, aut periculi (ut in obsidione, aut si iter per loca latronibus infesta faciendum sit) ubi & Clericis, & Monachis arma portare, iisque se defendere impunè licet.

Alterum, quod externam morum 35 honestatem in Clericis commendat, est statui conveniens habitus & tonsura: Statutum quippe est in *cap. 15. b. tit. Clem. 2. Eod.* *Trid. Concil. Sess. 14. de Reform. cap. 6.* ut Clerici in *sacris* constituti, & beneficiarii, tametsi *Minoribus* tantum Ordinibus initiati sint, vestem, & coronam Ordini suo congruentem deferant, pœna suspensionis à Beneficio, Officio, & Ordinibus in

G

trans-

transgressores, imò privationis etiam in correptos, & non emendatos decreta. Ratio redditur à Concil. Trid. *cit. loc. ut per decentiam habitus extrinseci morum honestatem intrinsecam ostendant.* Primis quidem sæculis non legitur, Clericos quoad vestimenta à Laicis fuisse discretos, sed morem hunc à Monachis, maximè illis, qui ad Episcopales infulas fuerunt assumpti, pedetentim traductum fuisse ad Clericos, perhibent Thomassin. *Vet. & Nov. Eccl. Discipl. part. 1. lib. 2. cap. 43. & seq.* & Alexander Natalis *Histor. Eccles. tom. 4. Saecul. 4. cap. 5. art. 7.*

Circa ipsa vero Clericorum vestimenta, cum certa forma in jure determinata non reperiatur (ut testatur Glossa *penult. in Clem. 1. de Elect.*) usui, & consuetudini Provinciae, in qua commorantur, deferendum esse, cum aliis existimat Barbosa *J. E. V. lib. 1. cap. 40. num. 20.* modo vitetur nimia brevitatis. *cap. penult. h. t.* quia, nisi usus contrarium habeat, vestis Clerici ex Constitutione Sixti V. quæ incipit: *Sacrosancta Sc. 18. Jan. 1589.* Talaris esse debet, & insuper color non alius, quam niger servetur; *rubeus* enim color *Cardinalibus*, & *viridis*, aut *violaceus* Episcopis tantum est permissus. Menoch. *de A. J. Q. Q. cas. 392. n. 12.* Præterea, ut à vestimentis Clericorum omnis mundana absit vanitas, præscribitur, in sæpe *cit. cap. 15. h. t.* ut vestes ipsorum non sint virgatæ hoc est, non diversicolores, aut flores panno intextos, vel per artem superinductos habentes, quia, ut inquit Anicetus Papa, sicut discreti esse debent in conversatione; ita & in omni habitu apparere debent.

Cæterum, quia nec vestis Clericum, nec habitus Monachum facit, cultusque corporis, ac vestimentorum ex se indifferens est; imò Clericorum honestati convenit, ut vestitu decenti Ordinis sui dignitatem tueantur, prædicta non eo rigore accipienda sunt, quasi omnis nitor honestus in Clericis improbetur, sed potius ornatus tantum superfluous, sæculi vanitatem redolens. Quapropter in hoc passu (ut notat Zypæus in *Consult. Canon. h. t. in fin.*) potissimum ad consuetudines locorum attendendum est, quidnam mores, & æstimatio populi pro indecenti habeant; aut, num fortasse Episcopi certum vestimenti genus huic vel illi loco conveniens sub dictis pœnis determinaverint.

Cum superius dictum fuerit, Clericos in sacris constitutos, aut beneficia, dignitatesque Ecclesiasticas obtinentes, si habitum Clericalem non deferant, incurrere pœnas à Concil. Trid. *cit. Sess. 14. cap. 6.* statutas, quaeritur jam, an dicta Constitutio pro omni casu obtineat, num verò aliqui reperiantur excepti, in quibus Clerico impunè sit habitum non gestare? Respondeo, nec hanc Regulam (ut nulla alia) tam firmam esse, quia suas patiatur limitationes, & fallentias. Fallit igitur I. in eo, qui rarius vestes Clericales deponere solet; etenim Constitutio hæc pœnalis de eo Clerico exaudienda est, qui quasi constanter sine habitu Clericali incedit, ita, ut passim, & communiter habeatur pro Laico. Fallit II. in Clerico, quem egestas adeo premit, ut vestem Ordini suo congruentem sibi comparare nequeat, sed Laicalibus do-

no sibi oblati contentus esse debeat. Fallit III. qui domi suæ, adeoque quasi in occulto vestes Clericales non gestat. Fallit IV. si ob instans grave periculum habitum mutare, & Laicum simulare cogatur. Fallit V. in Missionariis Apostolicis, qui, ne impediatur in negotio conversionis, quandoque personati incedere debent, uti contingit in Anglia, Hollandia, & aliis quodque Provinciis Germaniæ heterodoxæ. De his fallentis consulendi sunt Zypæus in *Analyf. Juris Pontifici. lib. 3. ad tit. present. Pialetius in Praxi Episcop. part. 2. cap. 3.* & alii à Barbof. ad *cit. cap. Frid. relati.*

37 Hinc rursus alia quæstio exoritur: An laicis prohiberi possit usus illius habitus, quem solum Clerici, non autem laici deferunt? Hanc quæstionem proponit Card. de Luca in *annot. ad Concil. Frid. Discurs. 24. n. 24.* & affirmative resolvit, adeo quidem, ut, si ejusmodi habitus etiam ex alio capite de jure scripto laicis esset concessus, uti v. g. *vestis talaris* Doctoribus competit, in illa tamen Religione hoc privilegio Doctores laici non utantur, sed instar aliorum locorum vestes breviores deferant, & soli Clerici talariter incedant, eo inquam casu rectè prohibeatur laicis usus vestimentorum Clericalium. Hujus suæ resolutionis duplicem reddit rationem. I. Quod pro more illius regionis usus vestis talaris non amplius obtineat, sed jus scriptum hac in parte per consuetudinem contrariam jam sit abolitum. II. Ut avertatur scandalum, quod laici, maxime, qui de infima plebe sunt, ejusmodi antiquæ eruditionis ignari, facile sibi fumerent, videndo laicum, qui in eo habitu faciat eos actus, qui laicis licent, Clericis autem omnino il-

liciti sunt. Tale scandalum, inquit, fermè omnes patiuntur advenæ, qui Romæ, de consuetudine urbis nondum informati, vident medicos, procuratores, aliosque curiales, vestibus ad similitudinem Clericalium indutos cum mulieribus, & adolescentulis palam incedere, aut curru vehi, ideoque scandalizantur, opinantes hos esse Parochos, vel in aliqua dignitate Ecclesiastica constitutos. Unde hæc prohibitio in illis locis non obtinet, ubi periculum ejusmodi scandali non versatur.

Ad externam Clericorum honestatem & illud spectare videtur, ut nec promissam barbam ferant, nec capilli capitis muliebriter desuant. Ita equidem statutum legimus in *cap. 5. h. t. Clerici nec comam nutriant, nec barbam.* Miraris fortasse hoc statutum, ac ex me quæris: quid ad honestatem Clericalem confert, barbam & comam dimittere, aut nutrire, cum utrumque sit unum ex adiophoris, & indifferentibus? imo, quis nescit, barbam promissam antiquis Philosophis præcipuum decus fuisse: Unde Persius Socratem Philosophum laudaturus *Satyræ 4. vers. 1.* ita cecinit:

**BARBATUM HOC CRE-
DE MAGISTRUM DICERE.**

Quin si primorum Christianorum mores spectemus, indubium est, ipsum servatorem nostrum, ejusque Apostolos barbam non rasisse, teste Nicephoro *lib. 1. cap. 40. & lib. 2. cap. 37.* Quod etiam Successorum Pontificum imagines vetustæ, teste Ciaconio, ostendunt, & orientalium consuetudo, de qua Baronius ad Annum 58. luculenter confir-

mat; unde videri posset, hujus statuti utilitatem, & rationem in *l. 20. ff. de LL. esse quærendam*, ubi scriptum est: *Non omnium, quæ à majoribus nostris statuta sunt, ratio reddi potest.* Sed vehementer falleris, qui præcipiti adeo iudicio hunc Canonem damnas. Audi rationem, eamque positivam. Canon hic fuit editus in Concilio *Cartaginensi*, ut patet ex inscriptione, propter Eutycharum, & Massilianorum Hæreticorum sectas, qui negabant, operandum esse manibus propriis, intonsi prolixam comam, & barbam alebant, ut testatur Epiphanius *Hæres. 80.* & eos faceret carpit S. Augustinus *de opere Monach. cap. 30.* Ne igitur Christiani cum Hæreticis istis facerent, prudentissimè statuit, barbam esse tondendam. Interim, dum & comam, & barbam nutriendam Concilium vetuit, excessum duntaxat prohibuit, ne scilicet Clerici (ut ait Canisius *ad b. t. n. 9.*) modo plane muliebri, & effœminato eam nutrirent, mediocriter ali posse non interdixit, id quod ex variis Conciliis ostendit eruditissimus SS. Canonum interpretes Gonzalez *ad cit. cap. 5. b. t. n. 5.*

39 Sed quid de crinibus supposititiis, sive *Berruca*, ut vocant, quam hodie passim à Clericis gestari videas, num usus iste probari, vel potius reprobari debeat? Respondeo, si id fiat ex iusta, & rationabili causâ, puta valetudinis conservandæ gratiâ, usus comæ fictitiæ non videtur esse reprobandus, cum sit res prorsus indifferens, gestare, aut non gestare ejusmodi capitis tegumentum. Poterit tamen vitium contrahere, si id fiat vanæ gloriæ, aut ostentationis gratiâ, & sub hoc respectu omninò Clericis usus *Berrucæ* vetitus est. Interim

omnes Clerici, etiam in dignitate constituti, interdictum sibi esse noverint, ejusmodi crine supposititio uti, dum saceris operantur. Id quippe nemini fas esse citra dispensationem Apostolicam, resolutum fuisse à Sacra Rituum Congregatione *31. Jan. 1626.* & mandato novissimo Innocentii XII. confirmatum refert P. Reiffenstuel *ad b. t. §. 3. n. 92. & seq.*

Ad conservandum præterea in Clero morum honestatem illud maximo-pere conducere videtur, ut earum rerum usu abstineant, quæ fastum, pompam, ac vanam ostentationem præferunt. Eapropter in *cap. 15. b. t.* cautum fuit, ne Clerici gestent annulos in digitis, nisi quibus ex officio competit, ut Prælati, Doctoribus &c. Panorm. *ibid. n. 7.* quia annuli, utut ad signandas litteras principaliter adhiberi soleant, tempore tamen Innocentii III. qui hujus Canonis auctor est, jam comperit fuit, quod ad ornatum duntaxat, & vanam ostentationem annulorum usus inter Clericos invaluerit. Ex eodem capite dictus Pontifex in *cit. cap. fibularum*, & corrigiarum ex auro, vel argento usum Clericis interdixit, quin, si equo iter facerent, ne calcaria deaurata adhiberent, quia ejusmodi apparatus superfluitatem, & vanitatem redollet. Vid. Gonzalez *ad cit. cap. 15.*

Tertium, quod vitam, & honestatem Clericalem apprime commendat, est, Divina Officia cum gravitate, & reverentia sedulo obire, ac præterea ab exercitio ejusmodi officiorum, & negotiationum, quæ statui suo dehonestamento esse possunt, abstinere. Quæ officia in specie, quâsque negotiatione Clerico exercere vetitum sit, ex parte

te jam in superioribus libris dictum est, & in sequentibus, maximè *tit. ult.* hujus Libri adhuc dicitur. Interim consulendus est Barboſa *J. E. V. lib. 1. c. 40. per tot.*

41 Quod attinet Divinum Officium, in quo Clericos jugiter occupatos esse convenit, illud cum primis declarare oportet. I. Quid intelligatur per Divinum Officium? II. Quando cœperit in Ecclesia frequentari? III. Quare statis per diem vicibus? IV. Quid Myſterii lateat in septenario Horarum Canoniarum numero? V. Quare Clericis præ Laicis studium, & exercitium hujus Orationis magis commendatum esse debeat. VI. Quando, & quo jure ad Divina Officia persolvenda Clerici obligari cœperint. De singulis breviter.

42 Per *Divinum Officium* intelligimus certas preces, quas non muta duntaxat animi voce, sed linguæ quoque ministerio quotidie ad DEUM effundimus. Hunc sibi cultum à creatura rationali exposcit DEUS, non modo, ut auctor & principium ejus est, aut ut ab eo largitatis munificentia locupleta, & in benedictionibus dulcedinis præventa est, sed ut is in se ipso bonus est, adeoque laudabilis, & gloriosus, & superexaltandus in sæcula. Dicuntur autem istæ preces *Divinum Officium* per quandam eminentiam, quatenus nempe illæ continent verba à Spiritu S. immediatè dictata, quibus mens suaviter irrorata *Hostiam laudis, fructum laborum consentientium nomini ejus* offert. Dicuntur etiam hæ preces *Officium Ecclesiasticum*, quatenus ab Ecclesia ordinatæ, & mirabili modo dispositæ fuere. Vocantur *hora Canonice*, quia certis horis

juxta præscriptum SS. Canonum recitandæ. Denique *Breviarium* indigitantur, eo quod sint brevis summa, & compilatio eorum, quæ ad laudem DEI, gratiarum actionem, & nostram institutionem pertinent. Castropala *Tom. 2. disp. 2. de Orat.* Giribaldus in *decem Præcept. Decal. Tract. 5. cap. 3. dub. 1. num. 1.*

Divinæ laudes, quibus adoleverint incunabilis, si scire aveas, dico, eas cum ipso mundo initia habuisse, cultumque hunc ab Adamo, Protoparente nostro cœpisse, teste Cyrillo Alexandrino *lib. 3. in Julian.* Id quod etiam Paraphrastes Chaldæus indicare videtur, qui Psalmo 91. hunc titulum præfixit: *Laus, & canticum, quod dixit homo primus in die Sabbati.* Quod Divinæ cultus Studium deinceps per Patriarchas, & Prophetas usque ad Christum fuit propagatum, prout id ipsum fufius exponit Cardin. Bona *Tract. de Divin. Psalm. cap. 1. §. 3.* Sed ut fieri amat, ut nihil, quamprimum natum est, protinus politum, perfectumque sit, sed res omnes certa habeant principia, certos progressus, certasque ætates; ita quoque Divina Laus suis in initiis adhuc rudis, & imatura, decursu temporum nonnihil politior, & orta demum Ecclesia suam consecuta est perfectionem. Debent ergo sua primordia *hora Canonice*, prout sunt certæ preces ad laudandum DEUM certis horis institutæ, ipsis Apostolis, velut id ex Tertulliano *lib. de Jejun. cap. 10.* demonstrat Thomassinus *vet. & nov. discipl. Eccles. part. 1. lib. 2. cap. 73.* Act. enim 3. legitur: *Petrus, & Joannes ascendebant ad horam orationis nonam.* Qui ritus colendi, & laudandi DEUM continuatæ

saeculorum ferie in Ecclesia semper retentus, & usque ad nostra tempora propagatus fuit, ut mox laudatus Card. Bona *cit. cap. §. 4.* erudito calamo prolixè demonstrat. Et quidem, si officii hujus primam institutionem attendimus (ait Van-Espen *F. E. V. part. 2. tit. 17. cap. 2. §. 9.*) illud non tam in Clerici, quam Laicorum ædificationem, & gratiam institutum intelligitur. Id quod etiam asserit laudatus Thomass. *cit. cap. 73.* Videatur S. Thomas *2. 2. Q. 83. art. 12.* & Joannes Gersonius in *Alphabeto Lit. N.*

Cur verò Divinæ Laudes statis in Ecclesia horis persolvantur, plurimæ rationes à Patribus afferuntur. Nos, qui pagellarum harum angustiis arctati, prolixius hic & nunc excurrere prohibemur, remittimus cupidum Lectorem, ad sæpe laudatum pientissimum, & literatissimum Cardinalem Bona in *d. tract. cap. 2. §. 2. §. seqq.* cujus præterea Ascetica opera Clerico cuicunque familiaria vehementer cupimus, ac pro quotidiana spiritali lectione maximo perè commendamus. Hujus interpolatæ Orationis rationem illam duntaxat assignamus, quam in simili S. Leo M. *Serm. 4. de Fejun. septimi Mensis* reddit, ut scilicet anima, quæ terrenis adhuc desideriis implicatur, & curis Secularibus impeditur, ex intervallo saltem ad Divina respiret.

Similiter Mysteria, quæ septenarius horarum *Canonicarum* numerus complectitur, fuse declarat antedictus Card. Bona *cit. Tract. à cap. 4. usque ad cap. 11. inclusivè, & Durantus de Rit. Eccles. lib. 3. à cap. 3. usque ad cap. 12.* Nec non Concilium Aquisgranense Anno 816. celebratum *lib. 1. cap. 126. §. seq. commu-*

niter dicitur, has septem horas esse institutas, ut redemptionis nostræ beneficium ad memoriam reducamus, quæ septem præcipuè Mysteriis continetur, quæ à Glossa *ad cap. 1. de Celebr. Miss.* his versibus exprimuntur:

*Hæc sunt septenis, propter quæ
psallimus horis;*

*Matutina ligat Christum, qui crimi-
na purgat,*

*Prima replet sputis, causam dat
Tertia mortis,*

*Sexta cruci neclit, latus ejus No-
na bipertit.*

*Vespera deponit, tumulo Comple-
ta reponit.*

Jam ratio quoque reddenda est, cur Clericis Divinæ Psalmodiæ studium magis, quam laicis commendatum esse debeat, quæ hæc est, quod Clerici, utpote specialiter in sortem Domini adlecti, & de Christi Sacerdotio participantes, mediatores inter DEUM, & hominem sint constituti; quapropter ad eos multò magis pertinet jugiter orandi obligatio, quam ad laicos, quippe qui etiam spem salutis suæ magnam in Clericorum pietate, & apud DEUM intercessione collocatam habent. Quod confirmatur ulterius ex eo, quod, cum S. Ambrosius, S. Augustinus, & alii Patres, prout videre est apud Thomassin. *cit. cap. 73. n. 4. §. seq.* Populum ad laudes Divinas in Ecclesia cantandas crebrius adhortati sint, idem Divinæ servitutis pensum à Clericis exegisse tanto minus dubitandum est, quanto certius ipsis constabat, Apostolos omnes à se abjecisse sollicitudines, & occupatio-
nes,

nes, ut uni incumberent, seque totos dederent orationi, & prædicationi: & quidem orationi ante, quam prædicationi. Unde dicebant: *Orationi, & ministerio verbi instantes erimus. Act. 6. v. 4.* Ab hoc Apostolorum exemplo habent Clerici, quod sumant documentum, omnes sacerdotales functiones postponendas esse orationi, hancque ipsi inter primas curas esse debere præcipuam, ut actionibus suis omnibus, & Præsidentem, & comitem semper adhibeant orationem, ut eas regat, illustret, & novo, cœlestique semper vigore vegetet. Id quod non tam de oratione privata, quam de publicis precibus, quas Clerici in Ecclesia ad adificationem populi, & devotionis incitamentum fundunt, intelligendum est. Videatur S. Thomas *loco supra cit.*

Initium obligationis, qua Clerici ad Horas Canonicas sive in Choro cum aliis, sive privatim dicendas adstricti suere, refert Thomassius *cit. lib. cap. 75. & seqq.* Ad sæculum VI. idque probat ex variis Conciliorum Constitutionibus, & Patrum Sententiis, ex quo subinde consuetaneum est, quod pensum Officii Divini Clericis non Jure Divino, sed duntaxat Ecclesiastico impositum fuerit. Hujus quippe præcepti nullum in Jure Divino vestigium reperire est, nec etiam ex *traditione* peti potest, siquidem ex jure hoc non scripto habemus, quod Laici æque, ac Clerici ad Laudes in Ecclesia dicendas convenierint, neque tamen propterea quisquam dixerit, Laicos ad *Horas Canonicas* dicendas esse obligatos. Est ergo hæc obligatio juris tantum positivi, & Ecclesiastici, ut communiter docent Theologi Scholastici, & Morales cum

Bellarmino *lib. 1. de bonis operib. cap. 19.* & Bonacina *Q. 1. punct. 2. n. 2.* hæcque obligatio se non porrigit ad quoscunque Clericos, sed tantum, qui in majoribus Ordinibus sunt constituti. *cap. 1. & 9. de Celebr. Miss. & cap. 9. dist. 92.* & ex antiquissima, ac receptissima Ecclesiæ consuetudine, quæ utpote legitime præscripta, habet vim legis obligantis. Giribaldus *cit. Tractat. cap. 3. dub. 2. §. 1. n. 13.* Sub qua obligatione Canonici Cathedralium, & Collegiatarum Ecclesiarum ad Horas Canonicas teneantur, dicitur in *tt. seqq.*

Sed ubi Bœhmerus noster? dormit-⁴³ ne? Non, dormit, sed, cum dormiant homines, venit inimicus homo hic, & superfeminat Zizania: excussis quippe SS. Canonibus, quos in §§. antecedentibus pro norma Clericalis honestatis adduximus, occasionem arripit, Clericorum, maxime autem Canonicorum nostratium mores, vitamque carpendi. Exprobrat ipsis luxum in vestibus. §. 55. intemperantiam in conviviis §. 69. effrenatam in lusu licentiam §. 72. usurariam in negotiationibus pravitatem, cuius principaliter Aulam Romanam consuetis convitiis redarguit §. 73. oscitantiam in Divinis, neglectumque piarum exercitationum §. 78. Ego, cum hic, Rubrica agat de *honestate*, putida ejus verba referre erubescio. Id duntaxat convitianti Bœhmero repono, quod apud Epictetum in *Enchiridio cap. 10.* lego: *Alios accusare in calamitate sua, hominis est ineruditi: seipsum; ejus, qui erudiri coepit: nec se, nec alium; eruditi.*

Illam imprudentem crisi dissimulare nequeo, quam de Horis Canonicis facit, dum & illud reprehendit, quod stans horis preces Canonice persolvantur,

tur, & quod latino tantum idiomate recitentur; cum tamen pro ædificatione populi magis expediret, eas in vernacula dicere. De primo sic scribit, §. 93. *Judæi in precibus suadendis rationem habebant LOCI, & TEMPORIS.* Christus verò non adeo superstitiosè bis insistendum esse, apertè docet Lucæ 18. v. 1. Joan. 4. v. 23. *Quod etiam Apostolus confirmat, docetque, SEMPER, hoc est, non præcisè statis horis orandum esse.* Rom. 12. v. 12. Ephes. 6. v. 18. Coloss. 4. v. 2. 1. Thessalon. 5. v. 17. *Imo crederem, tum Christum, tum etiam Apostolos ideo SEMPER, & UBIQUE orandum esse docuisse, ut occurrerent opinioni inveteratæ, & ex Judaicis institutis à quibusdam adhuc retentæ, præcisè HORIS STATIS, quibus Judæi orabant, orandum esse.*

Hæc oppositio, quæ Bœhmeri ingenium non sapit (ut aliorum Patrum sensa præteream) sola auctoritate S. Augustini refellitur; hic equidem S. Doctor Epist. 130. ad Probam honestam viduam scribens, quid sit *semper orare*, & cur statis horis preces reassumere conveniat, his verbis docet: *In ipsa ergo Fide, & Spe, & Charitate continuato desiderio semper oramus.* Quod amplius sic exponit S. Thomas 2. 2. Q. 83. art. 14. C. de Oratione, inquit *dupliciter loqui possumus, uno modo secundum seipsam; alio modo secundum causam suam, causa autem orationis est desiderium charitatis, ex quo procedere debet oratio: quod quidem in nobis debet esse continuum vel actu, vel virtute; manet enim virtus hujus desiderii in omnibus, quæ ex charitate facimus, sed ipsa oratio secundum se considerata non potest esse assidua, quia oportet aliis operibus occupari.* Cur verò statis horis conveniat orare, sic consequenter Augusti-

nus explanat: *sed ideo per certa intervalla horarum, & temporum, etiam verbis rogamus DEUM, ut illis rerum signis nos ipsos admoveamus, quantumque in hoc desiderio (Fidei, Spei, & Charitatis, de quo supra locutus est) profecerimus, nobis ipsis innotescamus, & ad hoc augendum nos ipsos acrius excitemus: dignior enim sequetur effectus, quem ferventior præcedit affectus.* Et post pauca: *sed ideo ab aliis curis, atque negotiis, quibus ipsam quodammodo desiderium tepescit, certis horis ad negotium orandi mentem revocamus, verbis orationis nos ipsos admonentes, in id, quod desideramus, intendere, ne, quod tepescere cœperat, omnino frigescat, & penitus extinguatur, nisi crebrius inflammetur.* Dic jam Bœhmere, quid superstitionis habet, quod per statas temporum vices laudes creatori nostro persolvamus, & piè semel concepta ad DEUM vota, & desideria spiritali hoc pabulo nutriamus, foveamus, conserveamus? Quid judaizat oratio nostra, quod hac in parte imitetur veteris Synagogæ ritum sanctissimum? An in manibus orthodoxi propterea cythara male sonat, quia eam pulsâsse Davidem legimus? Næ tu mihi superstitiosissimus mortalium sis, si bis in die refici nolis, quia id à Judæis factum fuisse legis. Si virtus in hoste laudanda est, cur non etiam imitanda? Sed de hoc satis: pergamus ad alterum.

Bœhmerum pessimè habet, quod nos orthodoxi non vernacula lingua Psalmodiæ pensum persolvamus, sed latino duntaxat idiomate. Quid autem hic mali subest? *interfuit Pontificis (reponit §. 101.) ne patrio idiomate horæ Canonice canerentur.* Hoc quippe eo sine factum esse, ait, ut Pontifex

Hie-

Hierarchicum imperium tanto magis dilataret, & stabiliret, obligando alias Ecclesias omnes, ut se ad ritum Ecclesiae Romanae componerent. Interim misera plebecula (pergit cit. §.) bisce ludibriis Cleri delusa, ab omni fere exercitio cultus Divini excluderetur, & Horas Canonicas desererebat. Carpit propterea Carolus M. quod Clerum omnem se ritui Romano conformare iusserit, subjungens §. 99. *Rectius sine dubio fecisset, si neglectis bisce minutiis, modum cantandi Psalmos, aliisque cantus, IDIOMATE PATRIO singulis Ecclesiis praescripsisset, ut ab omnibus intelligi, simulque antiquo more hi, qui sunt ex plebe, huic Officio interesse potuissent. Infructum sane fuit, eum cantandi modum in Ecclesia stabilire, cujus sensum pauciores habuerant, adeoque per indirectum ab hoc Officio quotidiano excludi debuere. Neque enim Cultus Divinus tantum pro Clericis, eruditisque est institutus, sed pro omnibus, & ita rationi, & Scripturae S. conveniens, ut non in alia, quam ea fiat lingua, quae omnibus in Ecclesiis familiaris est.* Laudat propterea Maximilianus II. studia, qui in Constitutione de Anno 1575. prout apud Goldastum legitur tom. 3. *Constitut. Imperial. fol. 576.* vehementer optabat, ut cantus Choralis vernaculo Carmine compositus ad pietatem, & Laicorum edificationem, & devotionem in templis personaret. Sed huic voto paritum non est. Quid Lutherus de nostra Psalmodia senserit, ex Boehmero refero: *Unsere Geistliche, inquit, die weder betten, lehren, noch lehren Gottes Wort, sondern mit Menschen-Gesäzen sich murren, und im Chor murren und heulen, thäten besser, daß sie die weil der Sau hüteten im ehelichen*

Stand. Tom. 2. Jen. Germ. fol. 292. Hæc satis latine, quamvis patrio sermone ex suili Scrophipascus declamavit Martinus Lutherus. Nos jam Boehmeri, qui ejusdem haræ, & aræ socius est, grunnitus compescamus.

Quod Ecclesia Catholica preces Canonicas, & Officium Divinum non vernacula cujuslibet gentis lingua, sed sermone duntaxat latino psalli, & decantari jubeat, id haudquaquam sine ratione statuit; & si nulla alia ratio positiva suppeteret, illa sufficeret, quod universalis, & antiquissima Ecclesiae consuetudo sic habeat: contra id autem, quod universa Ecclesia facit, disputare, insolentissima insaniam est, ait S. Augustinus Epist. 118. aut si id ipsum, quod universalis Ecclesia tenet, damnare non erubescis, damna etiam Apostolos, & Evangelistas, quod, quanquam variis nationibus predicaverint, & Ecclesias constituerint, Evangelium tamen, & Epistolas, non idiomate cujuslibet nationis proprio scripserunt (id quod tamen facile facere potuissent, cum haberent donum linguarum) sed aut Hebraico, Græco, aut Latino: scripsisse autem non alio idiomate, quam uno ex his recensitis, patet ex eo, quod hætenus nullum alicujus Apostoli scriptum, quod non Græce scriptum esset, produci potuerit: nec ullus veterum tradat, Apostolos alia lingua, præter jam nominatas, Epistolas suas exarasse. Id quod luculenter ostenditur in Apostolo Paulo, qui Romanis græce scripsit, cum tamen eorum lingua vernacula non esset Græca, sed Latina. Sic etiam Petrus, & Jacobus Judæis per orbem terrarum dispersis duntaxat græce scripserunt, non obstante, quod Judæi id temporis illius

H

tan-

tantum nationis idioma callerent, quæ cum vivebant, & conversabantur, ideo, dum Jerofolymis sacro Pentecostes die ex omni regione convenissent Judæi, ac, quæ Apostoli græco sermone prædicabant, quisque in sua lingua intelligeret, vehemens eos admiratio incessit. *Nónne isti, qui loquuntur, Galilæi sunt* (ex se mutuo quærebant) & *ecce nos audivimus eos loquentes nostris linguis?* Quod si verò ab Apostolis id temere factum non est, quod Epistolas suas, aut ipsa Evangelia non vernaculo cujuslibet nationis idiomate scripserint, etiam Ecclesiæ impropere non debet, quòd Psalmodiam in Ecclesia non alio, quàm latino sermone perfici decreverit. Sit, ut per hoc Ecclesia Romana *Hierarchicum* imperium magis firmare intenderit, nihil propterea fraudis ei objici potest: nam ad Ecclesiæ unitatem conservandam, & decorem Cultus Divini quàm maximè conducit, ut publicus usus scripturarum; adeoque etiam Psalmodiæ, quæ potissimum ex S. Codice composita est, in aliqua lingua communissima habeatur, quæ etiamnum, & pluribus retro sæculis alia non est, quam lingua latina.

Quod autem per hoc rudior populus ab Officiis Divinis, unà cum Clero decantandis, videatur excludi, ad quæ tamen olim invitabatur, id inanis est objectio. Docuerunt posteriora sæcula, quanti periculi res sit, si promissæ hominum faci accessus pateat, ad intelligentiam scripturarum. Unde enim hæreses hæctenus natæ sunt, quam ex fortuita SS. Litterarum lectione, & temeraria earundem interpretatione. Non quilibet *Oedipus* est, ut *Mysteria* in SS. Bibliis recondita suo

unius duntaxat intellectus acumine securè referet. *Davi* sunt plerique, & tu unus ex illis *Bœhmere*, quod tuæ interpretationes hæctenus à nobis castigatæ, satis superque ostendunt. Quod ergo Ecclesia nolit, Officia Divina vernacula decantari, sapientissimo consilio facit, nè populus ruminando, quod non intelligit, inde sumat errandi occasionem, tum in doctrina fidei, tum in præceptis vitæ, & morum; unde fructum capere sub pietatis Schemate sperabat. Neque tamen per hoc fructu SS. Scripturarum defraudatur, cum sint, qui ipsis sine erroris periculo eandem sensum exponant; ideo Patres Concilii Tridentini in simili de Sacrificio Missæ decreverunt *Sess. 22. de Sacrificio Missæ cap. 6.* ut Sacrosanctum Missæ Sacrificium non vulgari lingua, sed latina celebretur, mandat tamen insimul Pastoribus, & singulis curam animarum gerentibus, *ut frequenter inter Missarum celebrationem vel per se, vel per alios ex his, quæ in Missa leguntur, aliquid exponant; atque inter cætera Sanctissimi hujus Sacramenti Mysterium aliquod declarent, diebus præsertim Dominicis, & Festivis.* Veluti ergo populo de fructu Sacrificii nihil decedit, quanquam, quæ ibi latinè à Sacerdote dicuntur, non intelligat; ita nec Orationum Canonicarum fraudantur emolumentis, ut ut eorum, quæ psalluntur, ignari existant. Quod verò *Maximilianus II.* vehementer optaverit, ut cantus Choralis in vernacula perfolveretur, nihil roboris habet, nec intentum *Bœhmeri* confirmat. Quid enim non egit pientissimus ille Imperator, ut Germaniæ, in sectas turpiter scissæ, unitatem restitueret? & fortassis votorum suorum damnatus fuisset, si sperari pruden-

denter potuisset, hac via sectarios ad pacem & unitatem Ecclesiæ fore reducendos. Verum Hæreticis illius temporis, cum nollent intelligere, ut bene agerent, hunc cantum indulgere frustra visum est.

Hactenus à nobis dicta egregiè confirmat praxis Ecclesiarum Cathedralium, & Collegiatarum, quas protestantes Ecclesiæ Catholice primitus per spoliū Sacrilegum ereptas, post multas demum lites, multo etiam sanguine madentes, per pacificationes publicas, dum amicabile compositis sequatur, possidere permittuntur: in his quippe protestantium Ecclesiis hodiernum non alius cantus auditur, quam *Romanus*; nec alio idiomate psallitur, quàm *latino*. Et quanquam Bœhmerus hanc praxin ex eo legitimare velit, quod in plerisque Ecclesiis Canonici Catholici cum Protestantibus commixti sint; adeoque Principes Protestantes ritum Romanum reformare nequeant, eò quod Anno 1624. ibidem observatus fuerit, ut cautum est in Instrumento Pacis. §. 31. Miramur tamen, quomodo protestantes potuerint salva conscientia, aut etiam salvo honore suo, super hoc puncto taliter nobiscum transigere, ut eum cultum in suis Ecclesiis admitterent, qui *superstitionem* fovet, *Judaismum* olet, cum ratione, & S. Scriptura non convenit, prout his prædicatis ritum Romanum in horis Canonicis dicendis pro sua scribendi modestia exornat Bœhmerus. Itā palam faciunt protestantes, quod ne quidem in ipso sanctissimo Religionis negotio decori rationem habeant. Possum proinde sine injuria Bœhmeri, quod S. Augustinus Juliano, ob-

dicere: *Es in disputatione loquacissimus, in contentione calumniosissimus, in professione fallacissimus. Nihil enim, quod dicas, inveniens, inania multa dicis. Lib. 4. Oper. imperf.*

Agit etiam Bœhmerus in *b. r. §. 38. 44* & seq. de *Emancipatione* Canonicorum, quæ in variis Cathedralibus Ecclesiis Germaniæ obtinet, dum scilicet Canonici juniores absolutis in aliqua Academia litterarum studiis (quod studiorum tempus vel ad Triennium, vel ad Biennium juxta cujuslibet Ecclesiæ morem, vel statutum extenditur) non prius Canonicorum numero censeri, nec ad capitula admitti solent, quam solenni ritu (qui pro varietate Ecclesiarum variat) fuerint *emancipati*, seu à nexu scholæ liberati. Ritum hunc originem suam à scholis capitularibus, in quibus olim juniores Canonici à Magistro, seniore quodam Canonico, qui propterea *Scholasticus, Dom. Scholaster* dicebatur, ducere, ex variis scriptoribus Ecclesiasticis probat §. 80. Unde jam quæri potest: an, si aliquis *domicellaris* absolutis studiis, ad quæ ex statutis Ecclesiæ suæ tenetur, in Doctorem Juris promoveatur, ac insuper suæ eruditionis publica specimina edat, legi *emancipationis* subjaceat, & si eidem se subicere renuat, propterea ex albo Canonicorum expungi, vel à capitulo excludi queat? Bœhmerus negativè respondet; & mea quidem opinione, bene: si enim originem hujus emancipationis spectes, illa duntaxat locum habuit in Canonicis juvenibus, qui prius examinabantur à *scholastico*, & ubi inventi fuerunt habiles, cum testimonio habilitatis præsentabantur capitulo, ut ab eo emancipati, sive à nexu scho-

scholæ liberati, dehinc ad Capitulum admitterentur, quæ ratio cum adæquatè cesset in Canonico Doctorato, de cujus doctrina non modo publicum Universitatis testimonium extat, sed domestica quoque monumenta fidem faciunt, etiam hæc odiosa dispositio cessare debet. Præterea, talis Canonicus, qui per doctrinam suam jam inclaruit, plenè satisfecit SS. Canonibus, litterarium profectum à Canonicis exigentibus, ideóque similia statuta Capitularia tanquam odiosa potius restringenda ad casus communiter contingentes, quàm ad hunc casum extraordinarium extendenda esse videntur. Pluribus aliis argumentis, quæ non desunt, congerendis consultò supersedeo.

45 Denique in hoc tit. à §. 107. usque ad finem Bœhmerus instituit agere de Ordinibus *Militaribus*, quorum præcipui sunt *Templariorum*, *Hospitaliorum*, & *Teutonicorum*, quorum initia, & progressus inquirat, & dicit, hos Ordines sua primordia debere *superstitioni*. Et tamen, quod mireris, huic superstitioni addicti esse amant *protestantes*, dum passim videas, eos *Balivias* vulgò *Baleyn* possidere, petere avidè horum Ordinum alumnis adscribi, cum tamen non nesciant, nullos admitti, nisi, qui Monasticis tribus votis emissis Ecclesiæ & Religioni fidem, & subjectionem spondent, ipsùmque S. Pontificem ceu caput Ordinis, & Ecclesiæ reverentur. Unde Voëtius, ex protestantium schola *part. 2. Polit. Eccles. lib. 4. tract. 4. cap. 6.* inter cætera ait, Evangelicos bona conscientia ad hos ordines adspirare non posse, quod nefas sit, Monachatum, qui his Ordinibus intextus est, nomen dare, aut Papæ se subicere, militiamque

Papæ profiteri. Quid autem Bœhmerus? levi brachio excutit motiva Voëtii. Nam, quod Ordines hi (ait §. 125.) *ex instituto quodam Papali, bivarchiam sapiente, descendant, protestantes haud ferit*, utpote, qui non eadem intentione Ordinibus hisce se adjungunt, ut *Papatum stabiliant, defendant, aut se eidem conforment, cum ab eo recesserint*. Pulcherrimè. Ergo Ordinem illum, qui principaliter in defensionem Ecclesiæ institutus est, quique milites suos non aliter in societatem admittit, nisi sub hoc pacto, ut Ecclesiam, ejusque caput defendant, eisque obedientiam spondeant, sic licet circumvenire? aut, hanc intentionem intentioni Ordinis è diametro oppositam excusa à fraude, si potes? Pergit ulterius: *Nec ferit nos quòd sodalitia hæc scopum, à vobis reprobatum habeant; sufficit, quod eum non habeant intuitu protestantium, qui ad hæc accedunt, quippe, qui non dependent à Papa, nec independentiam quandam à Magistratu involvunt. Quæ ceremoniis, in us usitatis, adherent superstitiones, toleranda sunt, cum mutari non possint, & in plerisque aliis ceremoniis non desunt abusus, qui tamen boni publici causâ dissimulari debent. Vota, quæ hisce Ordinibus adherent, ad incommoda merito refero; sed si opinionem meriti adimis, quam protestantes utique fugiunt, ferenda, non absolute reprobanda sunt.* Quæro jam ex te, Bœhmere, si sodalitia hæc, ut asseris, à vobis reprobata sunt, qua conscientia vestrum aliquis, ejusmodi societati se adjungere ausit? Scripsisti in tua dissertatione *de Jure circa Libertatem Conscientiæ*, quod quis secundum principia, quæ agnoscit reprobata, *salva conscientia agere non possit.* Quomodo

do jam protestantium illorum conscientiam ab errore absolvas, qui Ordini illi se adjungunt, qui falsis, & *superstitiosis* principiis regitur, & quorum falsitatem & superstitionem illi anteceder agnoscunt? Quomodo ceremonias illas, quas ex lege Ordinis observare necesse est, illi tuta conscientia servant, quas sciunt esse *superstitiosas*? Quomodo vota Religionis placebunt DEO, quæ

superstitiosis ritibus inquinata sunt, quæ tamen absolutè reprobanda non esse asseris? Ecce sic DEO, sic tuis illudis. Recanta, si sapias, quæ perperam hic scripsisti. *Secundas habe partes modestie, quia primas non potuisti habere sapientie: & quia non valuisti omnia non pœnitenda diligenter dixisse, pœniteat, quæ cognoveris, dicenda non fuisse.* Hæc tibi Augustinus Epist. 141.

§. IV.

Quibus Privilegiis gaudeant Clerici? & quomodo Clericatus probari possit?

SUMMARI A.

46. Quatuor sunt præcipua privilegia Clericorum. 47. Quomodo acquirantur cum suis illationibus? 48. 49. 50. Tria dubia circa privilegium fori moveri solita resolvuntur. 51. Casus enumerantur, in quibus Clerici privilegio fori excidunt. 52. Quid sit privilegium Canonis, & quæ occasio eidem causam dederit? 53. 54. Hoc privilegio gaudent omnes Clerici, & Religiosi. 55. Ad incurrendam pœnam Excommunicationis in d. cap. latam quid requiratur? 56. Qui in specie hanc pœnam incurrunt, recensentur. 57. Et qui non. 58. Quis possit ab hac censura absolvere? 59. Quomodo probetur Clericatus? 60. Quisnam iudex sit competens in discutienda questione Clericatus?

46 **I**nter varia privilegia, quæ Clericis à Jure leguntur concessa, quatuor eminent, videlicet privilegium fori, privilegium Canonis, privilegium competentie, privilegium immunitatis, ab oneribus tum *personalibus*, tum *realibus*. De privilegio fori, quatenus Clericum tam quo ad suam personam, quàm quo ad res suas eximit à foro, & jurisdictione judicis Laici, egimus in *lib. 2. tit. 2. §. 7. n. 44. & seq.* Pro cujus materiæ complemento hic quædam adhuc dubia resolvemus. De privilegio competentie in *Tit. de solutionibus*, & de privilegio immunitatis in *Tit. penult. b. l.*

pleniori manu differemus. Igitur in præsentî §. privilegium Canonis specialiter expendendum proponitur, cui tamen generalia quædam circa acquisitionem privilegiorum recensitorum præmittimus.

Dico: Recensita privilegia acquiruntur illis omnibus, qui vel per sacram ordinationem, vel per specialem deputationem, autoritate Superioris Ecclesiastici factam, Divinis obsequiis mancipantur: Ratio est, quod hac duplici via aliquis à statu *Laicali* transferatur ad statum *Clericalem*, ut supra in §. 1. n. 8. docuimus. Unde

H ;

En-

Inferes I. His privilegiis gaudere non tantum Clericos in *Sacris*, aut *Minoribus Ordinibus* constitutos *Caus. 11. Q. 1. ferè per tot. cap. 4. § 8. de Jud. Cap. 1. § 2. de for. Compet. Cap. 4. § 7. de Immunit. Eccles. Cap. 1. § 3. eod in 6.* Sed etiam prima tonsura duntaxat initiatos, quia per primam tonsuram ex *Laico* quis fit *Clericus*, & perspicuè probatur ex Pontificali Romano *tit. de Clerico faciendo*, ubi Episcopus post collationem primæ Tonsuræ Tonsuratos his verbis monere jubetur: *Filii charissimi animadvertere debetis, quod hodie de foro Ecclesie facti estis, & privilegia Clericalia sortiti estis. Cavete igitur, ne propter culpas vestras illa perdati, & habitus honesto, bonisque moribus, ac operibus DEO placere studeatis.* V. Fagnan. ad cap. 11. de *Ætat. qualit. n. 112. § 128.* Circa privilegium fori id insuper à Concilio Tridentino *Sess. 23. de Reform. cap. 6.* statutum est, ut aliter eodem Tonsurati non gaudeant, nisi beneficium Ecclesiasticum habeant, aut Clericalem habitum, & Tonsuram deferentes, alicui Ecclesie ex mandato Episcopi inserviant, vel in seminario Clericorum, aut in aliqua schola, vel Universitate de licentia Episcopi quasi in via ad majores Ordines suscipiendos versentur. Qualia debeant esse beneficia? Quis titulus vel possessio in iis requiratur? Item qualis habitus esse debeat, ad effectum hujus privilegii obtinendum? Per distinctas *Q. Q.* resolvit Card. de Luca in *Annot. ad Concil. Trident. Discurs. 24. n. 12. § seq.* Et Bordon. de *Privileg. Cleric. cap. 6. n. 15. § seq.*

Inferes II. Religiosos professos, item Religionis Novitios utriusque sexus, nec non Tertiarios & Eremitas, juxta limitationes *§. 1. n. 12. § seq. po-*

fitas, in dictorum privilegiorum participationem venire, quia autoritate Ecclesie cultui Divino specialiter deputantur, & se, suæque DEO offerunt, & consecrant. Vid. Bordonum de *Privileg. Cleric. cap. 4. n. 18. § seq.*

Inferes III. Etiam illicitè ordinatis privilegia Clericalia conferri, quia, tametsi culpâ non vacent, validè tamen sunt ordinati, & consequenter recipiunt characterem, & cum eo privilegia Clericalia, quæ eidem cohærent, consequuntur. Nec quidquam in contrarium facit, quod Concilium Tridentinum *Sess. 7. cap. 10. de Reform.* decernat, ut, qui vacante sede infra annum, citra quod beneficii, vel recepti, vel recipiendi necessitate arctentur, etiam obtentis à Capitulo litteris dimissoriis illicitè ordinantur, sic ordinati, si in minoribus Ordinibus constituti fuerint, **NULO PRIVILEGIO CLERICALI, præsertim in criminalibus gaudeant.** Nam ut benè observat Bordonus *cit. loc. n. 13.* *Ly gaudere* importat usum privilegii jam habiti, consequenter supponit, illud personæ jam esse collatum: Sensus ergo conciliaris hujus constitutionis est, quod ejusmodi illicitè ordinati non gaudeant privilegiis Clericalibus, hoc est, sint privati privilegio jam acquisito quo ad usum, quod tamen in habitu adhuc penes illos manet. Subjicienda sunt modo aliqua dubia, quæ privilegium fori concernunt. Et quidem

Dubitatur I. An Clericus munus aliquod, aut administrationem, v. g. tutelam ex commissione judicis Laici suscipiens, ad rationes reddendas coram eodem judice conveniri valeat? Negativa de jure videtur esse certa ex textibus in *cit. tit. 2. lib. 2. §. 7.* à nobis alle-

gatis eò quod exemptio Clerici jure Divino stabilita sit, nec Clerico huic foro pro quocunque casu renunciare fas sit. Estque hæc sententia omnium fermè Theologorum, & Canonistarum punctis confirmata. De praxi verò contraria, si quæ alicubi obtinet, quæritur, an illa ut legitima defendi, & sustineri possit? Card. de Luca *de Jurisd. discurs. 49. n. 6.* ei in tantum patrocinator, ut rationes suæ administrationis quidem à Clerico exigi posse censeat in foro judicis Laici, hac tamen cum cautela, ut ne procedatur ad executionem, ab eodem judice, vel in personam Clerici, vel in ejus bona, sed hoc judici Ecclesiastico relinquatur. Rationem prioris membri petit ex paritate à feudo desumpta, dum constat in causa feudali Clericum judici feudali, etiam Laico, subjici, ut constat ex *cap. 5. de Judic. Cap. 6. & 7. de Foro compet.*

49 Dubitatur II. An Clericus venditor teneatur emptorem Laicum, facta denunciatione, evictionis nomine in foro Laico defendere, num vero hanc causam ad forum Ecclesiasticum trahere valeat? Respondeo, teneri simpliciter emptori in foro Laico assistere. Ratio est, quod in hoc casu Clericus vicem rei non sustineat, nec judex in eum sententiam ferat, sed in emptorem, tanquam reum conventum; venditor enim non vocatur, ut subeat personam rei, sed ut eidem assistat, & defendat, consequenter hic cessat motivum prohibitionis, in *cap. 2. de For. compet.* Accedit textus in *l. 49. princ. ff. de Jud.* ubi Paulus ad hunc casum ita respondit: *Venditor ab emptore denunciatus, ut eum evictionis nomine defenderet, dicit, se privilegium habere sui judicis. Queritur, an*

possit litem ab eo judice, apud quem res inter petitorum, & emptorem cepta est, ad suum judicem revocare? Paulus respondit, venditorem emptoris judicem sequi solere. Ita Barbosa *J. E. V. lib. 1. cap. 39. n. 116.* cum aliis ibidem à se allegatis, qui etiam *n. seq. ad opposita respondet.*

Dubitatur III. An Laicus conveniens Clericum ex *l. diffamari*, possit facere eundem citari ad suum forum, scilicet judicis Laici, isque ibidem comparere teneatur? Resp. affirmativè. Ratio est, quod Clericus diffamans non vices rei, sed actoris sustineat, quippe, qui jactando in alterum convitia, litem quasi intentare videtur, unde in hoc casu subintrat regula ex *cap. 8. de For. compet. & l. ult. C. ubi in rem act.* quod actor forum rei sequatur. Card. de Luca *de Jud. disc. 2. n. 7. & 8.* Mitto alia dubia quam plurima, quæ in pagellarum harum angustias cogere non possumus, dispuncta reperies apud laudatos AA.

Quamquam vero forum Clericorum adeo sit privilegiatum, ut pro nulla causa, civili, vel criminali (sola feudali causa excepta) ad judicem Laicum trahi valeant, nec ipsi Clerici eidem renunciare possint, per *cap. 12. de For. compet. cap. 18. eod.* Sunt tamen casus, in quibus Clerici sua culpa hoc privilegio excidunt. Meretur enim is privilegio privari, qui eodem vel abutitur, vel indignum se reddit. *cap. 7. dist. 47. cap. 63. C. 11. Q. 3. cap. 18. de Regul. cap. 11. de Privileg.* Inter hos casus est I. si Clericus habitum & Tonfuram non gestaverit, tunc ex constitutione Concilii Tridentini *Seff. 23. cap. 6.* Fori privilegio est ipso jure privatus, quamquam spectato jure antiquiori primum per sententiam, & quidem præ-

ce-

cedente trina admonitione, ex constitutione Clementis V. quæ incipit: *Ad reprimendas* &c. privatus fuerit, id quod de Clericis non conjugatis intelligendum est; nam quo ad Clericos conjugatos Concilium Tridentinum *cit. loc.* nihil immutavit, sed illi jam jure antiquo, si habitum & tonsuram non gestarunt, nec alicui Ecclesiæ deservierunt, aut beneficium non habuerunt, ipso jure *fori* privilegio excidebant, per *cap. unic. de Cleric. conjugat. in 6. V. Vincent. Petra in Comment. ad Constit. Apostol. tom. 4. pag. 445. n. 10. & seq. II.* Amittunt hoc privilegium Clerici *bigami*, sive verè, sive interpretativè, non verò similitudinariè tales, per *cap. un. de Bigam. in 6. Bordon. de Privileg. Cleric. cap. 8. n. 51. & 58.* III. Clerici joculariores, ludicram & probrosam hanc artem per annum integrum exercentes, sunt ipso jure *fori* privilegio privati; infra annum vero, si iter moniti non respuerint, per sententiam privari jubentur. *cap. un. b. t. in 6.* IV. Clericus factus miles, si is in *majoribus* constitutus tertio à Prælato suo commonitus, arma deponere noluerit, de privilegio Clericorum subsidium aliquod habere non debet. *cap. 25. de Sent. Excomm.* V. Assassinus *cap. 1. de Homicid. in 6.* Non tamen amittunt hoc privilegium irregulares, aut censura quadam innodati, quia nullibi hæc pœna statuta legitur, cum tamen ad amissionem hujus privilegii requiratur, ut id in jure expressè cautum sit. *Barbos. ad cap. ult. de Jur. Patron. Bordon. cit. Tract. cap. 9. n. 4. & n. 25. cum seq.* Jam de privilegio *Canonis* scitu magis necessaria lubet exponere.

Privilegium *Canonis* ex eo sic dicitur, quod per specialem Canonem, nempe *cap. si quis suadente 29. C. 17. Q. 4.* ab Innocentio II. in Concilio Lateranensi Anno 1139. editum, Clerici ab omni violenta percussione, aut alia gravi, & injuriosa læsione immunes pronunciantur, statuta pœna Excommunicationis in ejusmodi temeratores, ipso facto incurrenda. Tenor hujus Canonis sic se habet: *Si quis suadente diabolo hujus sacrilegii reatum incurrerit, quod in Clericam, vel Monachum violentas manus injecerit, anathematis vinculo subjaceat, & nullus Episcoporum illum præsumat absolvere, nisi mortis urgente periculo, donec Apostolico conspectui presentetur, & ejus mandatum suscipiat.* Occasionem huic Canoni condendo dedisse circumstantias illorum temporum scribit *Vanspen Comment. ad II. Part. Decret. Grat. ad b. l.* dum scilicet *rei* ad Ecclesias, tanquam ad asylum confugientes, sæpius à dominis suis per vim, & armata manu fuerunt abstracti, non sine cæde etiam Clericorum, & Sacerdotum, ut patet *ex l. 4. C. de bis, qui ad Eccles.*

Hoc privilegio gaudent omnes Clerici, & Religiosi, & quidem I. etiam illi Clerici, qui, quod habitum, & Tonsuram ex præscripto *Concil. Trid.* non gestaverint, privati sunt privilegio *fori*, cum enim istæ privationes sint pœnales, & Concilium tantum loquatur de *fori* privilegio amittendo, ideo ad privilegium *Canonis* extendi non debent. *V. Bordon. cap. 21. sect. 1. ubi n. 11. & seq.* contrariis satisfacit. II. Etiam Clerici censura aliqua irretiti, quia manent adhuc veri Clerici, item *Irregulares, Depositi*, imo etiam *Heretici* quousque degradentur, quia hæc privationis

pœna nullibi legitur expressa. Amittunt econtra hoc privilegium Canonis I. Clerici Bigami. *cap. un. de Bigam. in 6.* II. Enormibus criminibus se coinquinantes, supposito tamen, quod ea, dimisso habitu perpetraverint, nec moniti ad frugem redierint. *cap. 14. § 23. cap. 25. § 45. de Sent. Excomm. cap. 27. de Privil.* III. Clerici joculariores, Buffones, Goliardi *cap. un. b. t. in 6.* IV. Clerici arma prohibita post trinam monitionem non deponentes. *cap. 25. de Sent. Excomm.*

54 Quo ad Religiosos gaudent privilegio *anonis*, non tantum regulam expressè professi, sed etiam Novitii *cap. 21. §. quavis de Sent. Excomm. in 6.* *Donati*, & *Oblati*, tametsi nunquam ad professionem Religionis admittantur, quia sunt veræ personæ Ecclesiasticæ, ad cultum Divinum deputatæ. Item Clerici, aut Laici *bigami*, intrantes Religionem, quia *cap. un. de Bigam. in 6.* tantum loquitur de Clericis in statu seculari existentibus. Insuper hoc privilegio non exuuntur Religiosi apostatæ, aut à Religione ejecti, quia adhuc manent sub jugo regulæ, nec ullibi legitur hæc pœna privationis in ipsos statuta. Num invalidè professus gaudeat privilegio Canonis? Affirmativè resolvit Bordon. *cit. cap. n. 51. ex ratione*, quod etiam talis habitum Religionis autoritate publica assumpserit, ob cuius honorem privilegium *Canonis* videtur esse concessum. Quæ contra opponuntur à Sanchez, Bonacina, & aliis, ibidem vide. Denique etiam privilegio *Canonis* gaudent omnes Religiosi *ordinum militarium*, professi, & Novitii, ex eadem ratione, quam supra de Religiosis aliis dedimus; item Eremitæ,

& Tertiarii juxta explicationem in §. 1. datam.

Hæc de privilegio *Canonis*, prout illud tanquam *Clericis*, & *Religiosis* favorabile est. Jam etiam illud expendendum est, in quantum contravenientes pœna Excommunicationis plectit. Potest autem desuper duplex quæstio institui. I. Quinam in pœnam dicti Canonis incidant, & qui non? II. Quis ab incurfa Excommunicatione hujus privilegii violatores absolvere valeat? Utraque quæstio per distinctos casus resolvenda est. Prius tamen notare 55 oportet, quod pœna Excommunicationis non ob quamcunque compulsionem injuriosam incurratur, sed quæ fit *permanuum injectionem*, adeoque non sufficit, Clericum per *metum* fuisse compulsam, aliquid facere, sed debet accedere *lesio corporalis*, quæ fit per contactum *realem*, & *physicum*. Nam verba *cit. cap. si quis suadente*, ibi: *violentas manus injecerit* (cum Canon hic sit pœnalis) non possunt impropriari, sed debent in suo significato stricte tali accipi, per vulgatos juris aphorismos, quod lex odiosa, & pœnalis non sit extendenda ad casum, quem propria verborum significatio non comprehendit, Barbof. *axiomat. 221. n. 4.* Unde ulterius notandum est, quod ad hoc, ut violenta manuum injectio in Clericum, *suadente diabolo* facta, violatorem excommunicationi subjiciat, tres concurrere debeant conditiones I. est, ut manuum injectio facta sit cum læsione corporali, & simul violenta: aut cum læsione sine violentia, aut cum violentia sine læsione. Primus modus castigatur in dicto Canone *si quis suadente*. Secundus modus punitur Excommunicatione *ferenda sententia*

tie in cap. 36. de sent. Excommun. Tertius demum modus eadem censura vindicatur in *cap. 29. d. t.* Videatur Barbosa *J. E. V. lib. 1. cap. 39. §. 1. n. 15.* & pluribus *seq.* ubi hanc doctrinam per casus particulares declarat. Hoc prænotato

56 Respondeo ad Quæstionem I. & dico, excommunicationem dicti Canonis: *si quis suadente* incurrere omnes utriusque sexus personas, violentas manus in Clericam injicientes, modo tamen baptizati sint, quoniam hæc pœna Ecclesiastica est, afficiens solos Baptizatos: & ideo Judæus percutiens Clericum non incidit in excommunicationem Canonis. Nec interest, an per se, num per alium injuriosè lædant Clericum, & ideo hanc pœnam non effugit mandans per *cap. 6. §. illi verò de Sentent. excommun.* nisi mandatum ante percussio- nem revocaverit, ac mandatarium prohibuerit illud exequi, ut eum excusat Suarez *de Censur. sect. 1. n. 55.* Similiter non effugit consulens, aut consentiens, secuto effectu per *cap. 47. de Sent. Excom.* Neque *ratum habens. cap. 13. eod. in 6.* Neque etiam *percussio- nem non impediens*, si fit talis, qui tenetur eam ex officio impedire, quia non potest se hoc casu habere merè *negativè*, ut alia persona privata, consequenter præsumitur in eam consentire, prout colligitur ex *cit. cap. 47. de Sent. excommunic.* quin nec ille pœnam hanc evadit, qui se ipsum ex iræ, & impatientiæ vehementia graviter percutit, quamvis Barbosa *ad cit. cap. si quis suadente* conetur illum ab hac censura eximere, eò, quod textus loquatur de percussione facta à persona distincta, & privilegium hujus Canonis magis videatur esse lata in odium

percutientium, quam favorem status Clericalis: sed reverà finis hujus Canonis fuit, ut honori status Clericalis confuleretur, quem æquè dehonorat Clericus, seipsum verberando, atque si verbera ab alio sibi inferantur; unde consequitur, quod etiam percutiens Clericum consentientem excommunicationem incurrat per textum clarum in *cap. 36. de Sent. Excommunic.* Num vero percutiens violenter, & injuriosè corpus Clerici mortui, hac pœna percettatur? probabiliter in utramque partem disputatur. Tu consule Bordonum *cit. cap. 21. n. 88. & seqq.*

Vidimus, in quibus hæc pœna Canonis locum habeat; jam quoque inquirendum est, in quibus locum non habeat. Sunt autem plurimi casus excepti, quos recensent Bordonus *cit. cap. 21. sect. 4. per tot.* Barbof. *d. lib. 1. cap. 39. n. 55. & seqq.* Nobis singulos casus referre non vacat, sed, ut sciri possit, quinam ab hæc pœna eximii sint, sequentes tres Regulæ notandæ sunt I. Non incurrit is excommunicationem Canonis, cujus percussio non fuit mortaliter mala: quia excommunicatio, cum una sit ex gravissimis pœnis, debet proportionari culpæ, ut docent Covarruv. in *cap. Alma Mater part. 1. §. 9. num. 2.* Gratian. *discept. forens. cap. 559. num. 7.* Barbof. *d. cap. n. 26.* II. Qui laborat ignorantia *juris*, aut *facti* probabili, ut, si quis probabiliter ignoravit, hanc pœnam à Canone latam fuisse; quæ quidem ignorantia pro foro externo vix præsumitur, cum hæc censura hodie plerisque, etiam jurium ignaris nota sit. Sæpius tamen ignorantia facti aliquem excusare potest, ut, si Clericum, qui nec ex tonsura, nec ex habitu talis

apparet, putans esse laicum, verberet, aut, si noctu, ubi facile Clericus à Laico discerni nequit, percussio contingat. III. Si Clericus ob propriam culpam est exutus hoc privilegio, & Laicus justam causam percutiendi habeat. Placet has Regulas uno, alterave exemplo illustrare. Sic qui subito iræ motu Clericum fortè conviciantem percutit, aut si id faciat ad defensionem vitæ, vel honoris, vel facultatum suarum, & quidem in continenti, servat moderamine inculpatæ tutelæ, non incurrit excommunicationem. Ratio est, quod talis percussio vel non fiat deliberate; sed in motu *primo* primo, aut certè non *suadente diabolo*, sed ex justa causa defensionis; adeoque citra culpam gravem. Item, infantes, pueri nondum puberes, non incurrunt hanc excommunicationem, tum quod nondum habeant usum rationis satis expeditum, ad discernendam ætus malitiam; tum, quod ob ignorantiam *juris & facti*, quæ in ipsis permittitur, veniam mereantur. Denique, ut tertiæ quoque Regulæ subjungamus exemplum, is, qui percutit Clericum cum uxore, matre, sorore, aut filia propria turpiter agentem, pœnam *Canonis* non incurrit per *cap. 3. de Sent. excomm.* uti nec puella ad turpia sollicitata Clericum verberans, quia utroque casu Clericus se dicti *Canonis* privilegio indignum reddit, & is, qui turpiter agentem cum recensitis propinquis suis verberat, justo dolori suo indulget, & puella sollicitata, quod facit, jure defensionis facit.

58 Jam quod ipsam absolutionem ab Excommunicatione propter violentas manus in Clericum injectas incurfa conernit, statutum est in *d. cap. Si quis*

suadente, ut (excepto solo mortis articulo) nemo alius præter S. Pontificem eam impertiri valeat. Ubi tamen advertendum erit, an percussio fuerit *levis, mediocris*, aut *gravis & enormis*. Dicitur autem percussio, præcis aliis circumstantiis aggravantibus, illa *levis* secundum se, quæ quidem graviter peccaminosa est, hoc ipso, quod fulmine Excommunicationis percussatur, attamen statui Clericali non graviter probrosa esse videtur, ut si quis Clericum pugno, baculo, aut lapide taliter percutiat, ut maculam tamen nullam, aut cicatricem relinquat. *Mediocris* illa dicitur, quæ mediat inter levem, & atrocem, & tunc fieri censetur, quando maculam in corpore relinquit, aut sanguinis effusionem causat; ut si dentes excutiantur, capilli quasi manipulatim evellantur, aut sanguis ex naso v. g. inflicto verberare eliciatur. *Enormis* demum ex se talis illa audit, ubi membrum aliquod Clerici mutilatur, aut ita debilitatur, ut ad functiones suas inutile reddatur. Potest tamen contingere, ut percussio ex se *levis* ob circumstantiam loci, personæ, temporis, ac modi percussionis evadat *gravis, & enormis*. Sic si quis in Ecclesia Clericum percutiat, aut in foro publico, aut, si pugno leviter cædat Prælatum, Magistrum, Patrum &c. aut si percussione comitetur grave scandalum &c. tali casu percussio ex se *levis*, evadit *gravis*. His prænotatis

Dico I. Cardinales legati à latere possunt absolvere ab Excommunicatione *Canonis* ob enormem percussione contracta tam subditos intra provinciam suam existentes, quàm extraneos ad se venientes, hæcque potestate gau-

dent à die, quo recedunt à curia, usque ad diem, quo rursus ad urbem regressi sunt. Textus sunt in *cap. 20. § 58. de Sent. Excomm. cap. 9. de Officio legat.* Ex quo ultimo textu desumitur argumentum à contrario, dum ibidem dicitur, quod *legati missi* tantum possint absolvere suos subditos, quamdiu sunt in provincia: ergò à contrario Cardinales legati etiam possunt absolvere non subditos, nec intra suam provinciam degentes, quia, ut ait Innocentius IV. in *cap. 1. de Offic. legat. in 6.* Cardinales legati, *sicut honoris prerogativa letantur, sic eos auctoritate fungi volumus ampliori.* Legatis Natis (nisi aliunde id ex speciali Apostolica sedis gratia ipsis indultum sit) hæc potestas nullo modo est concessa. Castropalao *disput. 3. de Censur. part. 23. §. 4.*

Dico II. Episcopi possunt absolvere ab hac censura propter levem, & modicam percussorem incursum indiscriminatim omnes. Est textus expressus in *cap. 17. de Sent. Excommunic.* Et quidem etiam per alium, quia hæc potestas competit eis jure ordinario. Quæ conclusio ampliatur, & ad læsionem quoque *mediocrem* extenditur, quia in *cap. 37. de Sent. Excomm.* tantum excipitur percussio *gravis, & enormis*: ergò subintrat regula, quod exceptio firmet regulam in casibus non exceptis. *cap. 6. C. 32. Q. 7. cap. 2. de Conjug. leprof. & passim alibi.* Et exemplum habemus in *cap. 9. de Vit. & Honest. Cleric.* ubi Clericos in communi viventes, & se mutuo cadentes, Episcopo licentia absolvendi legitur esse concessa.

Dico III. Episcopi à censura Excommunicationis ob læsionem *gravem* inflicta absolvant, etiam pro foro ex-

terno. I. Impuberes, mulieres, servos, filiosfamilias, & alias personas, quæ sui juris non sunt. *cap. 6. § ult. de Sent. Excomm.* II. Qui ex legitimo impedimento non possunt adire S. Pontificem, *cap. 11. de Sent. Excomm. cap. 58. eod.* Vide Bordonum *cit. cap. 21. n. 287. § seq.* Barbof. *cit. loc. n. 102. § n. seq.* Quæ absolutio in dictis casibus pro utroque foro procedit. Si tamen Excommunicatio incuratur ob percussorem, aut occisionem occultam, nec ad forum contentiosum deductam, possunt quidem Episcopi vigore Concilii Trid. *Sess. 24. de Reform. cap. 6.* ejusmodi percussores absolvere, sed pro foro conscientia tantum. Excipitur casus, quo percussio Clerici quidem est notoria, aut ad forum contentiosum jam deducta, ipse tamen percussor legitime impeditus est, quo minus Romam ire, & absolutionem à Papa impetrare valeat. Bordon. *cit. cap. n. 286.* Quomodo autem censeatur delictum ad forum contentiosum deductum, vide Barbof. in *Collect. ad Concil. Trid. Sess. 24. de Reform. cap. 6. n. 41.* & quos ibi refert.

Dico IV. Si Religiosi ejusdem monasterii incidant in pœnam *Canonis*, absolventur à Prælato suo proprio. *cap. 2. cap. 32. § 50. de Sent. Excomm.* nisi percussio atrox foret, quo casu absolutio pertinet ad S. Pontificem *cc. ff.* Quod si verò Religiosi fuerint diversi monasterii, Religiosus percutiens absolvitur quidem à proprio suo Prælato, præsentem tamen Prælato ipsius percussi, qui injuriam remittat, ac pœnam pro satisfactione definiat, ut colligitur ex *cit. cap. 32. §. Si verò claustralis §c.* Quod si demum Religiosus percutiat Clericum,

cum, ab Episcopo percussi poterit absolvi, si percussio levis, aut mediocris duntaxat fuerit; *cap. 21. de Sent. Excomm. in 6.* secus, si enormis, ubi S. Pontifex adiri debet. *cap. 32. de Sent. Excomm.* Bordonus tamen docet, posse Prælatum ipsius percussoris proprium in omnibus prædictis casibus solum absolvere, nec opus esse recursum vel ad S. Pontificem, vel ad Episcopum. Probat hoc per Bullam Clementis VIII. quæ incipit: *Santissimus &c.* Vide laudatum Doctorem *cit. cap. 21. n. 327. § seq.* Hæc de privilegio Canonis.

59 Ut etiam aliquid dicamus de probatione Clericatus, sciendum est, quod aliquando minus plena probatio sufficiat, nonnunquam etiam plena, & exacta desideretur, & quidem iis casibus, ubi agitur de conferendo beneficio, aut SS. Ordinibus, propter magnum præjudicium, quod hic vertitur. Potest autem plena, & exacta probatio Clericatus fieri per *formatam*, ut vocant, sive per Litteras authenticas ipsius Episcopi, testificantis, à se huic Clerico SS. Ordines collatos fuisse. Idque probatur ex *l. 22. C. de Episcop. & Cleric.* ubi dicitur, quod, qui talibus litteris non est munitus, pro Clerico non habeatur. Secundò potest etiam plena probatio fieri ex testimonio duorum, aut trium testium, qui deponunt, hujus Clerici Ordinationi se interfuisse. Quæ probatio, si litteræ *formatæ* sint amissæ, locum habet. *cap. 2. § 3. de Cleric. pereg.* Probatio minus plena variis modis fieri potest. I. Ex diuturna possessione, si constet, talem semper pro Clerico habitum, Missas publicè celebrasse, aut aliis Officiis spiritualibus in beneficio *deservisse.* Et hæc probatio quidem

non sufficit, ut beneficium, si fors lis desuper mota fuisset, eidem adjudicetur, in tantum tamen ei proficit, ut in possessione beneficii interim manuteneatur, possitque ad functiones Clericales admitti. Mascard. *de Probat. conclus. 304. à n. 18.* Menoch. *lib. 6. præsumpt. 76. num. 25.* II. Per famam, & existimationem publicam, aliisque adminiculantibus indiciis, quæ singula, quantam vim probandi habeant, prudentis judicis arbitrio expendendum relinquitur. Mascard. *Conclus. 105. n. 7. § 11.* III. Ex deportatione habitus, & Tonsura, sed hæc probatio duntaxat ad declinandum forum laicale proficit, ut scilicet, qui in veste laicali deprehenditur, à Curia sæculari detineri nequeat, sed ad forum Ecclesiasticum remittendus sit, ubi dein Clericatus quæstio ventilari debet, ita decedente Bonifacio VIII. in *cap. 12. de Sent. Excomm. in 6.* IV. Probatur etiam Clericatus in defectum aliarum probationum per juramentum, supposito, quod de nullius alterius præjudicio agatur. Magnif. P. König *h. tit. num. 10.* V. Confessione partis adversæ, si adversarium suum de beneficio secum collitigantem Clericum esse asserat, quæ ipsa tamen confessio tanti roboris non est, ut adversarius in *petitorio* obtineat, eique beneficium adjudicetur, cum de Titulo Canonice institutionis ex hac sola confessione sufficienter non constet, juvabit tamen in *possessorio*, ut interim in possessione beneficii relinquatur, & contenti silentium imponatur; nam in *judicio possessorio* tam exactæ probationes non desiderantur, sed leviores admittuntur. P. Wiestner *h. t. n. 12.*

Denique notanda est doctrina Card.

I ;

de

de Luca in *Annotat. ad Concil. Trident. discurs. 24. num. 48.* quod in iis casibus, ubi agitur de præjudicio totius status Clericalis, atque immunitatis Ecclesiasticæ, plena probatio non desideretur, bene vero, ubi agitur de commodo ipsius Clerici quæstionati.

60 Quæstio jam connexa resolvenda est: quis nempe sit iudex competens, si probatio Clericatus fieri debeat? Hæc quæstio jam decisa fuit à Bonifacio VIII. in *cap. 12. de Sent. Excom. in 6.* ubi Pontifex iudicem duntaxat Ecclesiasticum competentem agnoscit, & ad eum cognitionem status Clericalis *privativè* spectare asserit. Subinde, si Clericus malefactor in habitu Clericali à iudice Laico capiatur, mox ad iudicem Ecclesiasticum deducendus est. per *cit. cap. 6. hoc idem est*

consendum, quia talis, cum existat in possessione Clericatus, iudicis Laici jurisdictioni non subiacet. Quodsi verò dubium sit, an sit Clericus, fortè, quod non appareat, habere omnes conditiones à Concilio Tridentino *Seff. 23. de Reform. cap. 6.* præscriptas, tunc quidem iudex Laicus non statim tenetur remittere Curia Ecclesiasticæ, quia, ut ait P. Reiffenstuel ad *tit. de foro compet. §. 10. num. 276.* stante illo dubio, iudex sæcularis est in possessione malefactoris capti, quâ ob nudam assertionem Clerici spoliari non debet. Interim cognoscere de Clericatu debet iudex Ecclesiasticus, vocato tamen iudice illo sæculari, omnibusque, quorum interest per *d. cap. 12. §. fin.* Vid. P. Reiffenstuel *cit. §. à n. 274.* P. König *b. t. n. 11.*

TITULUS II.

De Cohabitatione Clericorum, & Mulierum.

Quoniam nihil magis vitæ Clericalis honestatem dehonore stare potest, quam incauta cum mulieribus conversatio, juxta illud *Eccles. cap. 42. v. 13. In medio mulierum noli commorari; de vestimentis enim procedit tineæ, & à muliere iniquitas viri.* Et rursus *cap. 19. v. 2. Vinum, & mulieres apostatate faciunt sapientes,* ideò præcedenti Titulo, in quo actum est de *vita, & honestate Clericorum*, recto ordine subjungitur præsens rubrica *de cohabitatione Clericorum, & mulierum.* De duobus autem hic potissimum agitur: de cohabitatione & conversatione mulierum, ut illa Clericis per SS. Canones vetita est; & de poenis, quibus incontinentia Clericorum castigatur. Sit igitur

§. I.